

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки

Фінансово-економічний факультет

Кафедра міжнародних відносин і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра
(бакалавра, магістра)

студента Дацко Анастасії Володимирівни
(ПІБ)

академічної групи 071-20з-1
(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)

на тему: «Облік і аудит розрахунків з покупцями та замовниками (на прикладі
ТОВ «БІТ Продакшн»)»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Шишкова Н.Л.		
Рецензент			
Нормоконтроль	Шишкова Н.Л.		

Дніпро

2024

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
міжнародних відносин і аудиту

Пашкевич М.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавра
(бакалавра, магістра)

Студенту Дацко А.В. академічної групи 071-20з-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)

на тему:

«Облік і аудит розрахунків з покупцями та замовниками (на прикладі
ТОВ «БІТ Продакшн»)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	АНАЛІЗ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»	17.05.24
2	ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»	23.05.24
3	АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»	10.06.24

Завдання видано

(підпис керівника)

Шишкова Н.Л.
(прізвище, ініціали)

Дата видачі 30.04.2024 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії _____ 2024 р.

Прийнято до виконання

(підпис)

Дацко А.В.
(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 59 с., 6 рис., 21 табл., 3 додатки, 54 джерела.

РОЗРАХУНКИ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ, АУДИТ, БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ, ПЛАТІЖНА ІНСТРУКЦІЯ

Об'єкт розроблення – сукупність теоретичних, методичних та практичних основ організації бухгалтерського обліку і аудиту розрахунків з покупцями та замовниками.

Мета роботи – узагальнення та вдосконалення теоретичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку і аудиту розрахунків з покупцями та замовниками.

Охарактеризовано фінансово-економічну діяльність ТОВ «БІТ Продакшн». Проведено аналіз умов функціонування базового підприємства. Узагальнено економічну сутність та особливості розрахунків з покупцями і замовниками. Охарактеризовано документальне оформлення та нормативно-правове регулювання розрахунків з покупцями і замовниками. Розглянуто особливості синтетичного, аналітичного обліку розрахунків покупцями і замовниками ТОВ «БІТ Продакшн», та запропоновано напрями його вдосконалення. Розглянуто мету, завдання та джерела аудиту розрахунків з покупцями і замовниками на підприємстві. Розглянуто організацію та методику проведення аудиту розрахунків з покупцями і замовниками. Розроблено програму аудиту розрахунків з покупцями і замовниками на прикладі ТОВ «БІТ Продакшн». Запропоновано сучасні напрями вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями і замовниками.

Практичне значення кваліфікаційної роботи поляє в тому, що на основі результатів проведеного дослідження маємо можливість розробити рекомендації з удосконалення обліку і аудиту розрахунків покупцями і замовниками відповідно до сучасних умов господарювання. Отримані результати спрямовані на удосконалення якості обліку і аудиту розрахунків з покупцями і замовниками та можуть бути впроваджені на ТОВ «БІТ Продакшн».

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 АНАЛІЗ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»	7
1.1 Макроекономічні умови функціонування базового підприємства	7
1.2 Фінансово-економічний аналіз ТОВ «БІТ Продакшн»	11
Висновки до розділу 1	16
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»	18
2.1 Організація облікового процесу з покупцями та замовниками	18
2.2 Нормативно-правове регулювання розрахунків з покупцями та замовниками	22
2.3 Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками	28
2.4 Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками	34
Висновки до розділу 2	36
РОЗДІЛ 3 АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»	38
3.1 Об'єкт, мета, завдання та джерела аудиту розрахунків з з покупцями та замовниками	38
3.2 Організація та методика проведення перевірки розрахунків з покупцями та замовниками	41
3.3 Напрями вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ Продакшн»	46
Висновки до розділу 3	48
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	59

ВСТУП

В період воєнного стану економічна ситуація стає непередбачуваною, що призводить до затримок у виплатах або змін у фінансових умовах замовлень. Облік розрахунків допомагає підприємству контролювати свої фінансові потоки та планувати свої дії відповідно до змін на ринку. Зменшення платоспроможності клієнтів у період воєнного стану може призвести до збитків для підприємства. Аудит розрахунків допомагає виявити можливі проблеми та ризики, пов'язані з невиконанням боргів або несплатоспроможністю клієнтів. В період воєнного стану введені нові правила та обмеження, що стосуються фінансової діяльності підприємства. Облік і аудит розрахунків допомагають забезпечити дотримання всіх вимог законодавства та регулювань. Важливо зберігати довіру своїх клієнтів у період невпевненості, бо есний та прозорий облік розрахунків та аудит їх можуть підтримати довіру клієнтів та партнерів у підприємства.

Отже, облік і аудит розрахунків з покупцями та замовниками в період воєнного стану є ключовими для забезпечення фінансової стабільності, зниження ризиків та збереження довіри стейкхолдерів. Таким чином, тема щодо вдосконалення обліку і аудиту покупцями та замовниками є актуальною через постійні зміни в законодавстві, достатню складність обліку, ризики воєнних дій та важливість точності цих розрахунків для фінансових звітів підприємства.

Проблемними питаннями обліку та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками займалися такі вчені: Сливка Я.В. [1], Бутинець Ф.Ф., Драбаніч А.В. [2], Лищенко О.Г., Матюха Л.В. [3], Костюнік О.В., Недашковська Д.М. [4], Шматковська Т.О., Колодій С.В. [5], Топоркова О.В., Євлаш Т.О. [6] та інші.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-нормативних основ і практичних аспектів обліку і аудиту розрахунків з покупцями та

замовниками з метою розроблення шляхів удосконалення обліку і аудиту з покупцями та замовниками на ТОВ «БІТ Продакшн».

Для досягнення мети поставлені завдання:

- дослідити економічне визнання розрахунків з покупцями та замовниками до поточної дебіторської заборгованості та провести аналіз регламентації нормативно-правового забезпечення за розрахунками з покупцями та замовниками;

- визначити порядок документального, аналітичного та синтетичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «БІТ Продакшн»;

- розкрити методику проведення аудиту розрахунків підприємства з покупцями та замовниками на прикладі ТОВ «БІТ Продакшн»;

- виявити недоліки в організації обліку та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками, сформулювати напрями вдосконалення з відображенням ефекту щодо покращення цієї облікової ділянки на ТОВ «БІТ Продакшн».

Об'єктом дослідження виступає фінансово-господарська діяльність ТОВ «БІТ Продакшн» та система обліку і аудиту розрахунків з покупцями та замовниками.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів щодо організації та методики обліку і аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на базі ТОВ «БІТ Продакшн».

Кваліфікаційна робота складається з: вступу, трьох розділів, які характеризують методику проведення обліку і аудиту розрахунків з покупцями та замовниками. Перший розділ - розкриває характеристику та фінансовий стан базового підприємства. Другий розділ - розкриває інформацію щодо організації обліку розрахунків з покупцями та замовниками, її нормативно-правові основи та напрями вдосконалення обліку. Третій розділ – організація аудиту розрахунків з покупцями та замовниками та напрями його вдосконалення.

РОЗДІЛ 1 АНАЛІЗ УМОВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

1.1. Макроекономічні умови функціонування базового підприємства

Зараз ІТ-спільнота переживає непрості часи як у світі, так й в Україні. У 2023 році технологічна галузь продовжує скорочувати персонал через глобальну економічну рецесію. А українська ІТ-індустрія додатково адаптується до ведення бізнесу під час повномасштабної війни.

Під час криз і девальвації нацвалюти представники більшості професій часто дивляться на ІТ-шників із неприхованою заздрістю — їм вдається зберігати і робочі місця, і високий рівень доходів у валюті. Чи залишилася ІТ-галузь гаванню стабільності й чи достатньо компаніям кадрів, які пишуть код, доки Україна воює?

Воєнний 2022 рік став для української економіки роком великих втрат — ВВП впав на 30,4%, а експорт товарів і послуг – на 29,9%. На цьому тлі позитивним сигналом виглядають результати роботи ІТ-галузі, експортна виручка якої за рік зросла на 5,8% до рекордного показника 7,3 млрд. USD.

Агресивне повномасштабне вторгнення рф зупинило стрімкий ріст експорту ІТ-послуг. Як видно з щоквартальної динаміки експорту (рис. 1.1), апогею даний показник ІТ-активності досягнув напередодні російського вторгнення у 4 кварталі 2021 р., коли в Україну було заведено 2.1 млрд USD. З тих пір середні обсяги експорту комп'ютерних послуг поступово спустилися до відмітки 1.7 млрд USD, тобто рівень просадки обсягів квартальної експортної ІТ-виручки склав близько -20%.

І хоча частка сектору в загальному експорті товарів та послуг України за півтора роки війни зросла з 8.8% до 13.4% (рис.1.2), наразі бачення ІТ-сектору в якості локомотива нарощення експортних потужностей далеке від довоєнних оптимістичних очікувань.

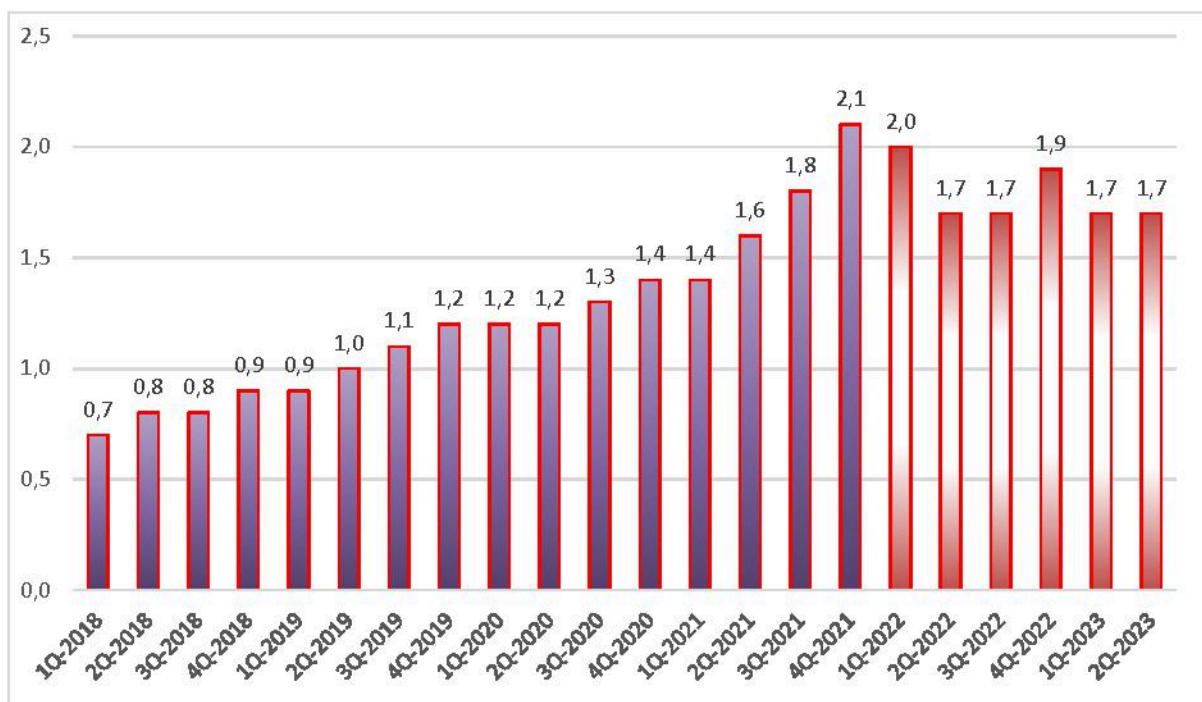

Рис. 1.1. Експорт ІТ-послуг України (щоквартальна динаміка), млрд USD
Розраховано за даними: НБУ, Держстат, YouControl [7,8,9]

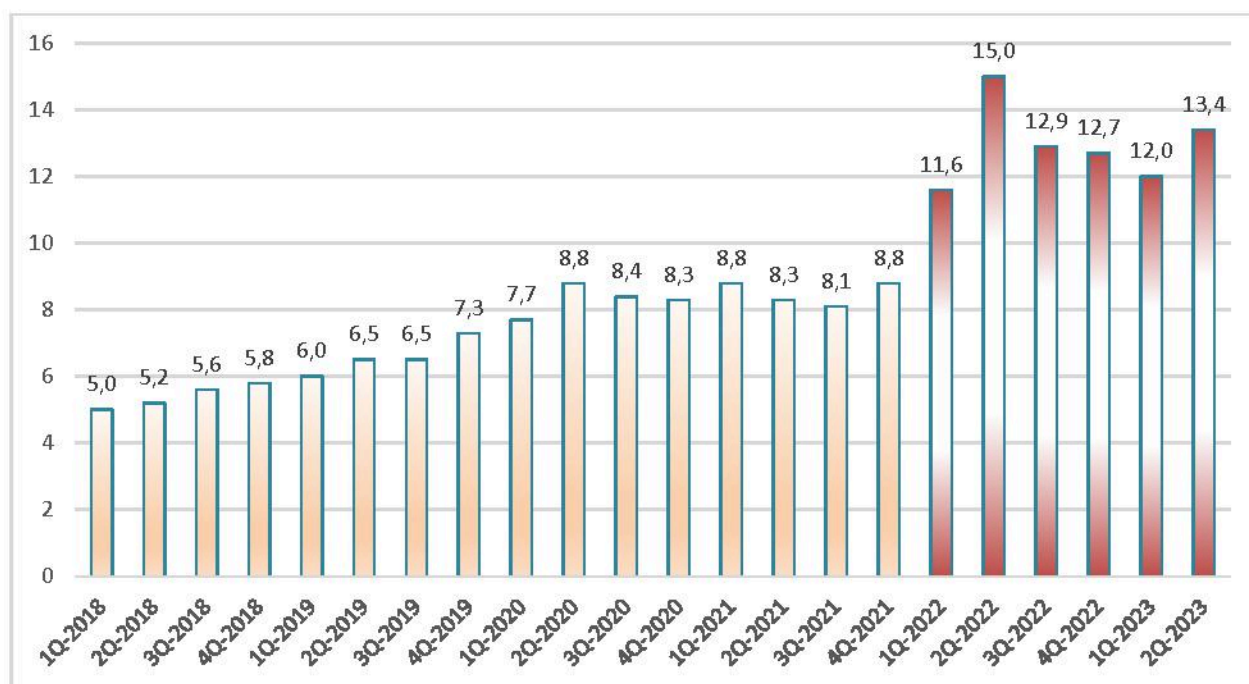

Рис. 1.2. Частка ІТ у структурі експорту (щоквартальна динаміка), %
Розраховано за даними: НБУ, Держстат, YouControl [7,8,9]

Дві третіх сумарного чистого доходу, задекларованого ІТ компаніями України в 2022 році було сконцентровано у столиці України - 123.7 з 184.4 млрд грн. (рис.1.3).

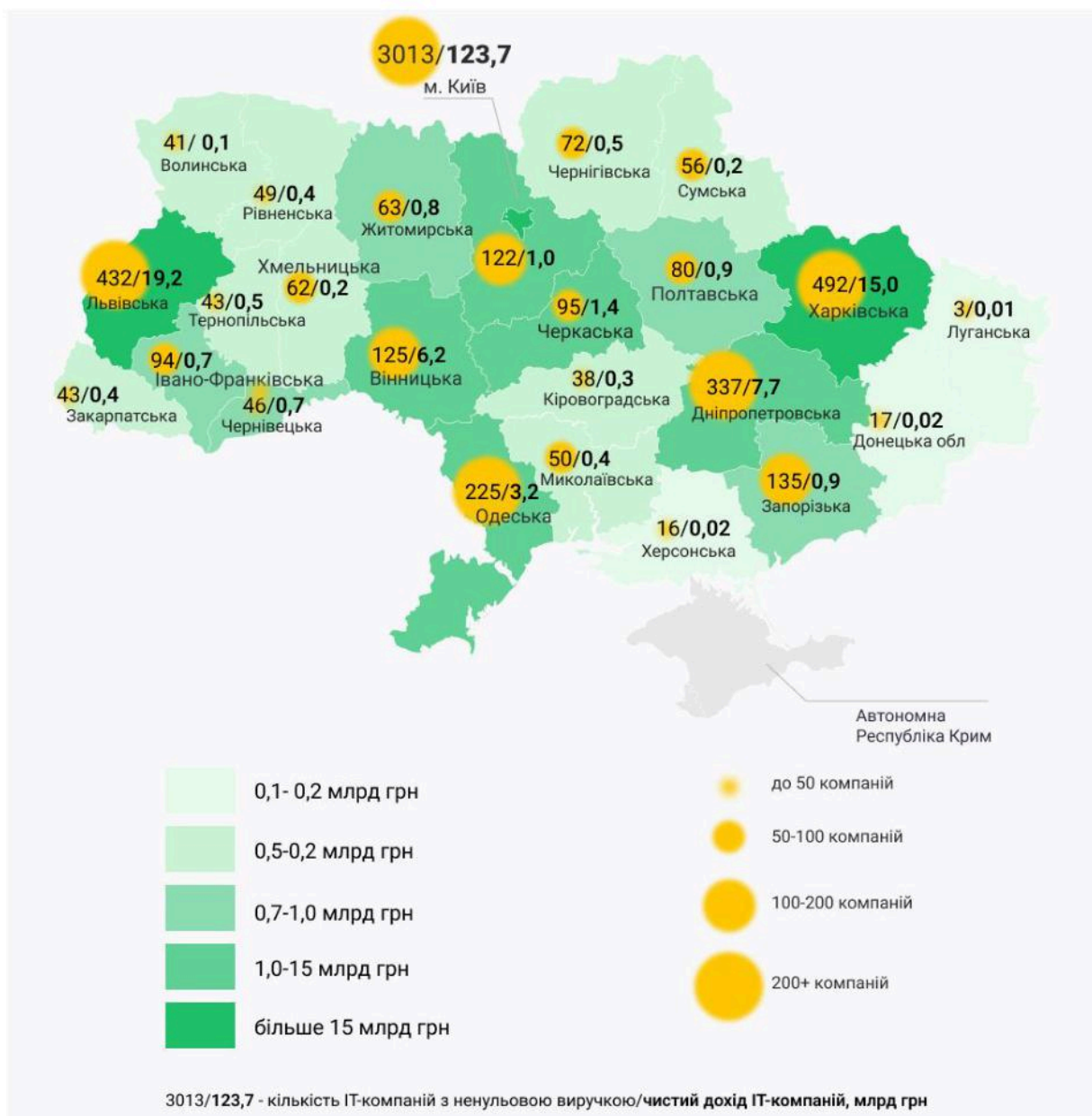

Рис. 1.3. Карта ІТ компаній за регіонами (кількість та доходи)

Розраховано за даними: Держстат, ЄДР, YouControl [7,8,9]

В Києві офіційно зареєстровано 3013 (52.4%) компаній зі сфери інформаційних технологій з ненульовою виручкою, згенерованою впродовж першого року війни. Зі значним відривом від столиці на ІТ мапі України помітні інші осередки концентрації бізнесу у сфері інформаційних технологій:

Львівська (10.4% доходів), Харківська (8.1%), Дніпропетровська (4.2%), Вінницька (3.4%) та Одеська (1.7%) області. Найменші суми чистих доходів від реалізації продукції в 2022 р. задекларували ІТ-компанії регіонів із значною часткою тимчасово окупованих територій: Луганської, Донецької та Херсонської областей.

Ренкінг регіонів за кількістю компаній з ненульовою виручкою в 2022 р. загалом співпадає (з невеликими виключеннями) з порядком ранжування областей за сумарними доходами ІТ-бізнесу. Київ (3 тис компаній), Харківська (492) та Львівська області (432) - трійка лідерів за чисельністю активних ІТ-підприємств. Більше сотні компаній з ненульовою виручкою зареєстровані в великих містах кожної з таких областей як Дніпропетровська, Одеська, Запорізька, Вінницька та Київська. Тоді як найменше ІТ-компаній виявлено в тимчасово окупованих та прифронтових регіонах Південного Сходу України.

Зростання внеску комп'ютерних послуг пов'язане в першу чергу зі ще більшим падінням інших галузей у загальній сумі експорту. Маховик розкрутки абсолютних обсягів валютної ІТ-виручки було різко зупинено в 2022 р., а для відновлення минулих темпів приросту (навіть за умов подолання невизначеності та зовнішніх загроз) потрібен час.

Попри війну, для ІТ-компаній зараз доступно багато інструментів та можливостей. Передусім їх надають уряди різних країн, які мають проекти міжнародної технічної допомоги. Наприклад, уряд США виділяє великі кошти на підтримку соціальної сфери, обороноздатності, української економіки – малого та середнього бізнесу. Це теж можливості – країни бачать перспективи співпраці між бізнесами.

Де компаніям шукати інформацію? Насамперед є ресурс Дія.Бізнес – це великий веб-портал, де зібрана вся корисна для українських підприємців інформація. Зокрема, грантові можливості або закордонні події. Компанія може подати заявку, і, якщо її профіль відповідає тематиці заходу, її представників запрошують. Такі заходи – це можливість знайти потенційних клієнтів та партнерів.

Також компаніям слід звертати увагу на проекти технічної допомоги в Україні, передусім від USAID: USAID Агро, USAID Конкурентоспроможна економіка України, USAID Кібербезпека. Тут є прямі гранти на впровадження інновацій всередині країни.

Головне завдання ІТ-галузі на сьогодні – активно комунікувати з клієнтами, оскільки найкраща допомога для України – це нові проекти, стабільна робота та підтримка ІТ-галузі. До повномасштабної війни наші компанії багато працювали з великими корпораціями, для яких Україна зараз – у помаранчевій або навіть в червоній зоні, співпраця з нами – це великі ризики, і вони намагаються її уникати. Таким клієнтам треба пояснювати, що українські компанії та фахівці адаптивні, навчилася працювати попри всі виклики і виконують зобов'язання.

1.2. Фінансово-економічний аналіз ТОВ «БІТ Продакшн»

Основні відомості про базове підприємство надані в таблиці 1.1:

Таблиця 1.1

Основні відомості про ТОВ «БІТ Продакшн»

№ з/п	Реквізити	Інформація
1	Повна назва юридичної особи	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "БІТ ПРОДАКШН"
2	Основний вид діяльності (КВЕД)	18.20 Тиражування звуко-, відеозаписів і програмного забезпечення
3	Інші види діяльності	58.29 Видання іншого програмного забезпечення 62.01 Комп'ютерне програмування 62.02 Консультування з питань інформатизації
4	Код ЄДРПОУ	34560779
5	Розмір статутного капіталу	30 326 728,55 грн.
6	Адреса	Україна, 49000, Дніпропетровська область, місто Дніпро, вулиця Воскресенська, будинок 30
7	Дата заснування	07.09.2006

Джерело: сформовано самостійно

Зведена матриця SWOT-аналізу зображена у табл. 1.2.

Матриця SWOT-аналізу за чинниками внутрішнього та зовнішнього середовища «БІТ Продакшн»

Зовнішні чинники	Можливості (шанси)	Загрози
Внутрішні чинники	1. Підвищений запит на кібербезпеку; 2. Підвищена потреба в ІТ-технологіях під час воєнного стану; 3. Віддалений доступ до технологій; 4. Підвищений попит на ринку.	1. Економічна нестабільність; 2. Ризики воєнних дій та обстрілів. 3. Збільшення конкуренції. 4. Зниження платоспроможності клієнтів. 5. Збільшення кібератак.
Сильні сторони	Сильні сторони/можливості (СнМ)	Сильні сторони/загрози (СнЗ)
1. Інноваційність; 2. Ефективність діяльності; 3. Значний досвід роботи; 4. Компетентний персонал; 5. Гнучкість структури	Сн ₂ М ₁ ; Сн ₁ М ₃ ; Сн ₄ М ₄ ; Сн ₃ М ₂ .	Сн ₁ З ₁ ; Сн ₂ З ₃ ; Сн ₄ З ₂ . Сн ₂ З ₄ ; Сн ₄ З ₅ .
Слабкі сторони	Слабкі сторони/можливості (СлМ)	Слабкі сторони/загрози (СлЗ)
1. Зниження загального рівня прибутковості; 2. Нестабільність ринку; 3. Обмежений доступ до ресурсів; 4. Зниження чисельності штатних працівників.	Сл ₂ М ₂ ; Сл ₃ М ₂ ; Сл ₁ М ₃ .	Сл ₁ З ₁ ; Сл ₂ З ₁ ; Сл ₃ З ₁ ; Сл ₄ З ₂ .

SWOT-аналіз дозволяє виділити ключові аспекти, які варто враховувати під час управління підприємством в ІТ-галузі в період воєнного стану. Він може стати важливим інструментом для розробки стратегії та прийняття рішень для успішного функціонування підприємства в умовах невпевненості.

В таблицях 1.2 та 1.3 представлено аналіз показників фінансової звітності ТОВ «БІТ Продакшн».

Таблиця 1.3

Характеристика показників балансу ТОВ «БІТ Продакшн»

Статті балансу	Звітні періоди						Відхилення 2023 р. до			
	2021р.		2022 р.		2023 р.		2021 р.		2022 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн. (+/-)	% (+/-)	тис. грн. (+/-)	% (+/-)
АКТИВИ										
Основні засоби	88	1,4	19	0,3	-	-	-88	-	-19	-
Запаси	4682	72,4	5491	86,6	5773	94,1	+1091	+23,3	+282	+5,1
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	77	1,2	37	0,6	32	0,5	-45	-41,6	-5	-13,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	1492	23,1	335	5,3	89	1,5	-1403	-94,0	-246	-73,4
Грошові кошти в національній валюті	124	1,9	281	4,4	125	2,0	+1	+0,8	-156	-55,5
Інші оборотні активи	-	-	179	2,8	118	1,9	+118	-	-61	-34,1
ВСЬОГО	6463	100	6342	100	6137	100	-326	-5,0	-205	-3,2
ПАСИВИ										
Зареєстрований (статутний) капітал	600	9,3	600	9,5	600	9,8	0	100	0	100
Додатковий капітал	1	0,02	1	0,02	1	0,02	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток	3489	54,0	4398	69,3	5257	85,7	+1768	+50,7	+859	+19,5
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2020	31,3	1027	16,2	1	0,02	-2019	-100	-1026	-99,9
Поточні зобов'язання за розрахунками:										
з бюджетом	262	4,1	204	3,2	207	3,4	-55	-21,0	+3	+1,5
зі страхування	7	0,1	10	0,2	11	0,2	+4	+57,1	+1	+10,0
оплати праці	40	0,6	47	0,7	46	0,7	+6	+15,0	-1	-2,1
Інші поточні зобов'язання	44	0,7	55	0,9	14	0,2	-30	-68,2	-41	-74,5
ВСЬОГО	6463	100	6342	100	6137	100	-326	-5,0	-205	-3,2

Характеристика показників фінансових результатів

ТОВ «БІТ Продакшн»

Показник	Звітні періоди			Відхилення 2023 р. до			
	2021р.	2022 р.	2023 р.	2021 р.		2022 р.	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн. (+/-)	% (+/-)	тис. грн. (+/-)	% (+/-)
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	18619	16349	15471	-3148	-16,9	-879	-5,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	16935	14597	13682	-3253	-19,2	-915	-6,3
Валовий прибуток від реалізації	1684	1753	1789	+105	+6,2	+36	+2,1
Доходи від фінансових операцій	-	-	3	-	-	-	-
Витрати операційної діяльності	650	845	932	+283	+43,5	+88	+10,4
Прибуток (фінансовий результат) від основної діяльності до оподаткування	1034	908	860	-175	-16,9	-49	-5,4
Податок на прибуток	186	164	155	-32	-16,9	-9	-5,4
Чистий прибуток	848	745	705	-143	-16,8	-40	-5,4

За розрахунками показників, наведеними у табл. 1.5, можливо проаналізувати фінансову стійкість ТОВ «БІТ Продакшн».

Значення коефіцієнта фінансової незалежності (автономії) спостерігається у позитивній тенденції до збільшення – 0,63 - 0,95 од., що характеризує достатність власного капіталу у загальній сумі всіх активів підприємства для фінансової незалежності у закритті кредитних зобов'язань. Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування) у 2023 р. у порівнянні з 2022 р. зріс на 17,33 од. та становить 21,06 од., що свідчить про високу фінансову стійкість підприємства від кредитних коштів за рахунок власного капіталу.

Таблиця 1.5

Показники фінансової стійкості ТОВ «БІТ Продакшн»

Показник	Алгоритм розрахунку	Нормативне значення	Звітні періоди (роки)			Абсолютний приріст	
			2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022
Коефіцієнт фінансової незалежності (коефіцієнт автономії)	Власний капітал (р.1495) / Активи (р.1300)	> 0,5	0,63	0,79	0,95	0,16	0,17
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	Власний капітал (р.1495) / (Довгострокові зобов'язання (р.1595)+ Поточні зобов'язання (р.1695))	> 1	1,72	3,72	21,06	2,00	17,33
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	(Власний капітал (р.1495) - Необоротні активи (р.1095)) / Оборотні активи (р.1195)	> 0,1	0,63	0,79	0,95	0,16	0,17
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	(Довгострокові зобов'язання (р.1595) + Власний капітал (р.1495) - Необоротні активи (р.1095)) / Власний капітал (р.1495)	> 0,1	0,98	1,00	1,00	0,02	0

Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами за досліджуваній період відноситься до норми (більше 0,1 од.) та становить на 2023 р. 0,95 од., який збільшився на 0,32 од. у порівнянні з 2021 р., що свідчить про можливість підприємства покрити 95% суми оборотних активів за рахунок власних коштів на підприємстві. За показником маневреності власного капіталу спостерігається постійна величина, яка дорівнює 1 од., що знаходиться у межах норми, та характеризує можливість підприємства проводити розрахунковий розподіл коштів власного капіталу на окремі частини сум для фінансування оборотних та необоротних активів.

Таким чином, було проведено аналіз діяльності ТОВ «БІТ Продакшн» у вигляді фактичного порівняння, який дозволяє узагальнити:

1. Аналіз ліквідності підприємства свідчить про те, що підприємство має високу ліквідність.

2. Підприємство платоспроможне, тобто оборотних активів (грошових коштів та інших матеріальних цінностей) вистачає на закриття поточних (кредитних) зобов'язань.

3. Показники фінансової стійкості підприємства, відображають результати, які є у межах норми або мають позитивну тенденцію до зростання, та характеризують фінансову стійкість ТОВ «БІТ Продакшн» від позикових коштів на достатньому рівні.

4. Аналіз ділової активності підприємства відобразив, що за період дослідження відбулися зменшення обсягів реалізації та відбувається неоптимізаційний виробничий процес за активами (введення оборотних та необоротних активів), що потребує зміни технічної бази підприємства.

5. Рентабельність діяльності знаходиться на стабільному рівні, що характеризує підтримки рівня доходу пропорційності сукупним витратам від основної діяльності.

Висновки до розділу 1

Українським ІТ-компаніям зараз слід розвивати партнерства з умовними конкурентами. Якщо компанія не може виграти державний ІТ-тендер в Європі, вона може стати субпідрядником для місцевої компанії з досвідом таких проектів.

Щодо великих корпорацій – для них є варіант записати співпрацю з Україною в корпоративну соціальну відповідальність. Треба налагоджувати гарні стосунки, пояснювати особливості роботи з Україною та брати в них рекомендації для інших потенційних клієнтів. Минулого року багато контрактів зберіглося саме завдяки цьому.

Тож як шукати клієнтів? IT-компанія не втратить клієнтів та контракти, якщо має чітку нішу та експертизу. Навіть попри рецесію та війну, українські нішеві компанії продовжують працювати стабільно. Ба більше, вони залучають рекомендації наявних клієнтів для пошуку нових. Тож компаніям слід чітко розуміти власну ціннісну пропозицію, власну нішу і залучати клієнтів, яким потрібна така експертиза.

Слід звертати увагу на грантові можливості. Фонди виділяють кошти на діджиталізацію різних сфер в Європі. Такі проекти виграються консорціумом, об'єднанням кількох організацій. Якщо це EdTech-компанія, можна спільно з партнером-університетом реалізовувати проект із цифровізації. А загалом треба ширше дивитись на можливості, які з'являються для України як майбутнього члена Євросоюзу.

У період воєнного стану ТОВ «БІТ Продакшн» має виклики та проблеми щодо здійснення та обліку розрахунків з покупцями та замовниками. Зокрема, воєнний конфлікт призвів до значних змін у економічній ситуації країни, включаючи зміни в обмінних курсах, інфляцію та загальний спад виробництва, що вплинуло на платоспроможність клієнтів та їх здатність вчасно оплачувати рахунки. В умовах невпевненості та економічних труднощів деякі клієнти стають неплатоспроможними, що може призвести до збитків для підприємства.

Отже, воєнний стан потребує від підприємства більшої гнучкості у реагуванні на зміни на ринку та в управлінні фінансами, бо ефективне стратегічне планування є ключем до успішного управління обліком розрахунків у цих умовах. Збільшилася загроза кібератак та кіберзлочинності, що може призвести до порушення безпеки фінансових операцій та інших аспектів фінансової діяльності підприємства. Ці виклики вимагають уважного обліку та стратегічного планування, а також використання сучасних інструментів та технологій для ефективного управління розрахунками з покупцями та замовниками у період воєнного стану.

РОЗДІЛ 2 ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

2.1. Організація облікового процесу з покупцями та замовниками

Процес організації облікового процесу - це заходи керівника підприємства, які повинні забезпечити здійснення технологічного циклу підприємства з функціонуванням бухгалтерського обліку.

На підприємстві ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» організація та введення бухгалтерського обліку входить до обов'язків підрозділу бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером.

Метою Наказу про облікову політику є визначення єдиних організаційних і методичних підходів до бухгалтерського обліку, розподілу відповідальності та обов'язків з організації та ведення бухгалтерського обліку, формування первинної документації, складання і подання звітності для задоволення інформаційних потреб її споживачів. Згідно цього наказу головний бухгалтер ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» має:

- проводити бухгалтерський та податковий облік відповідно до національних (положень) стандартів та нормативно-правових актів органів виконавчої влади;
- забезпечувати правильне оформлення і подання у встановлені строки податкової, фінансової і статистичної звітності;
- організовувати контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;
- брати участь в інвентаризації та наступною оформленням матеріалів, пов'язаних із нестачею та відшкодуванням від цього втрат;
- забезпечувати перевірку стану бухгалтерського обліку в підрозділах господарства.

Штат бухгалтерії (бухгалтерський апарат) ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» налічує чотирьох бухгалтерів, які виконують певні завдання в обліковій роботі, які представлені у рис. 2.1.

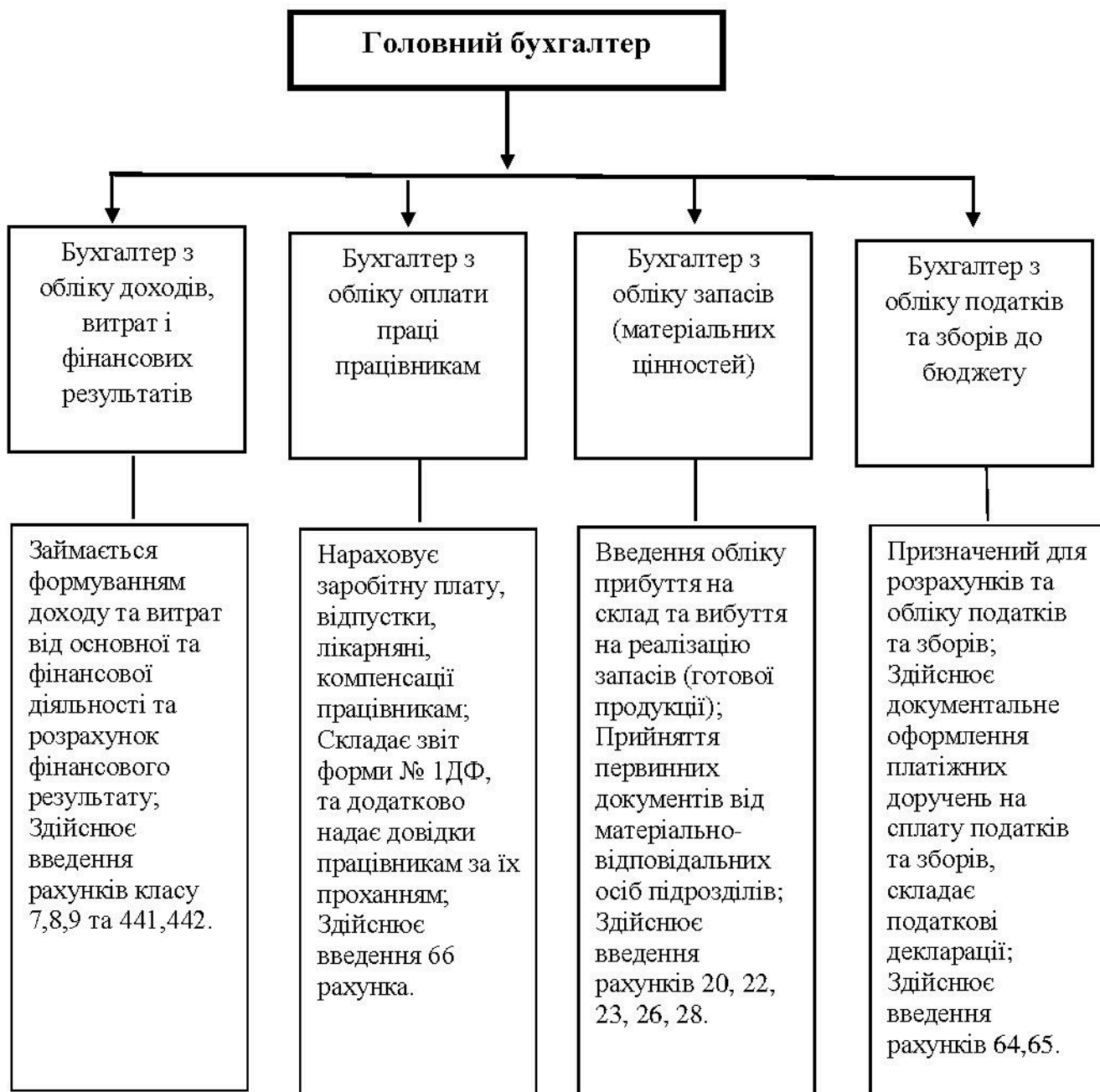

Рис. 2.1. Організаційна структура бухгалтерського апарату
ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

Вибір складових (елементів) облікової політики ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» відображено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Складові облікової політики ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

№ з/п	Складова облікової політики	Обраний варіант керівництвом (згідно законодавством)	Нормативно-правовий акт (підстава)
1	Метод оцінки вибуття запасів	За методом собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)	П(С)БО 9 «Запаси»
2	Визначення одиниці аналітичного обліку запасів	Визнавати за найменуванням	
3	Періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів	Звітний період – місяць (наприкінці кожного місяця)	
4	Порядок розподілу транспортно-заготівельних витрат (відображення в обліку)	Включення безпосередньо до первісної вартості придбаних запасів	
5	Методи амортизації основних засобів, нематеріальних активів	Прямолінійний метод	п. 26,27 П(С)БО 7 «Основні засоби», п. 27 П(С)БО 8 «Нематеріальні активи»
6	Вартість предмету, що відносять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів	Вартість не перевищує 7000 грн.	п. 5.2 П(С)БО 7 «Основні засоби»
7	Використання 8 класу «Витрати за елементами» та/або 9 класу «Витрати діяльності» Плану рахунків для введення витрат від діяльності	Застосування 8 класу «Витрати за елементами» та 9 класу «Витрати діяльності» Плану рахунків для введення витрат підприємства	п. 2.1 Методичні рекомендації № 635
8	Період зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку	Періодично (щомісячно, щокварталу, раз на рік) пропорційно нарахованій амортизації	п. 21 П(С)БО 7 «Основні засоби»
9	Метод обчислення резерву сумнівних боргів	Застосування абсолютної суми сумнівної заборгованості (на основі аналізу платоспроможності окремих дебіторів)	п. 8 П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»
10	Перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів	Не створюється забезпечення майбутніх витрат і платежів	п. 8 розд. I НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»

Продовження табл. 2.1

11	Порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг	Вивчення виконаної роботи	п. 11 П(С)БО 15 «Дохід»
12	База розподілу загальновиробничих витрат	Базою розподілу є обсяг діяльності продукції при нормальній потужності	п. 16 П(С)БО 16 «Витрати»
13	Склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції	Статті калькуляції для виробництва склопакета: 1. Сировина та матеріали - запаси (по цінам договору закупки від постачальників); 2. Надання послуг від інших підприємств (по цінам договору про надання послуг); 3. Заробітна плата працівників ділянки склопакетів (з вирахуванням ПДФО та військового збору); 4. ЄСВ зі з/п (п.3); 5. Загальновиробничі витрати; 6. Втрати від браку; 7. Інші виробничі витрати	п. 11 П(С)БО 16 «Витрати»
14	Дата визнання придбаних у результаті систематичних операцій фінансових активів	На дату укладання договору	п. 15 П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»
15	База розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу	Базою розподілу є загальна сума операції	п. 27 П(С)БО 13 «Фінансові інструменти»
16	Поріг суттєвості щодо окремих об'єктів обліку та статей фінансової звітності	До 3 % від вартості активів, власного капіталу та усіх зобов'язань	п. 3 розд. I НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»
17	Переоцінка необоротних активів	За обліком тільки за первісною вартістю без урахування зменшення корисності та переоцінка до справедливої вартості	п. 8 розд. I НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»
18	Періодичність складання проміжної фінансової звітності	Періоди складання – перший квартал; півріччя; дев'ять місяців	ч. 1 ст. 13 Закону № 996 «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»

[Складено за 10,12,13,20–21,27–32]

Отже, організація облікового процесу на ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» сформована у вигляді Наказу про облікову політику, який містить методи оцінки, обліку і процедур, які прийняті підприємством згідно законодавства.

2.2. Нормативно-правове регулювання розрахунків з покупцями та замовниками

Нормативно-правове регулювання розрахунків з покупцями та замовниками вкрай важливе, особливо в умовах воєнного стану, бо створює стабільність та передбачуваність у бізнес-середовищі. Воно допомагає уникнути виникнення непорозумінь та конфліктів між сторонами, встановлює правила для укладення та виконання договорів, відповідальність за порушення умов контракту, а також механізми вирішення спорів.

Організація обліку розрахунків з покупцями та замовниками, які відносяться до поточної дебіторської заборгованості, регулюються Законами та кодексами України, постановами Кабінету міністрів України, положеннями та інструкціями органів виконавчої влади та організаційними документами суб'єкта господарювання. Існують п'ять рівнів регламентації нормативно-правових актів, в залежності від першочергової переваги згідно законодавству, так як мають більш вагоме юридичне значення у вирішенні суб'єктом господарювання поточних та стратегічних завдань по обліку розрахунків з покупцями та замовниками.

До першого рівня нормативно-правових актів відносяться Закони та Кодекси України, які є фундаментом для здійснення всіх видів облікових операцій за розрахунками з покупцями та замовниками. У табл.2.2 надано зміст нормативно-правових актів першого рівня.

**Нормативно-правові акти, що регламентують
облік розрахунків з покупцями та замовниками**

№ п/п	Назва нормативно-правового акту	Стислий зміст
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (за останньою редакцією станом на 03.07.2020 р., на підставі ЗУ від 17.06.2020 р. № 720-IX) [13]	Визначаються правові принципи регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні. Визначає самостійність суб'єкта господарювання, в прийнятті облікової політики, в якій відображаються основні засади дебіторської заборгованості. Цей закон поширюється на всі види суб'єктів господарювання, створених відповідно до законодавства України.
2	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (за останньою редакцією станом на 16.10.2020 р., на підставі ЗУ від 20.09.2019 р. № 124-IX) [14]	Регулюється особисті немайнові та майнові відносини, на основі юридичної рівності та вільного волевиявлення учасників. За Розділом II ЦКУ, визначено основні загальні тлумачення, умови та правила укладання договору. Окремо за ст. 901 ЦКУ регламентується положення щодо договору про надання послуг.
3	Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (за останньою редакцією станом на 16.10.2020 р., на підставі ЗУ від 20.09.2019 р. № 124-IX) [15]	Встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності різних видів суб'єктів господарювання, визначає їх права і відповідальність у здійсненні операцій з іншими фізичними або юридичними особами.
4	Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (за останньою редакцією станом на 07.11.2020 р., на підставі ЗУ від 14.07.2020 р. № 786-IX) [16]	Регулює стягнення податків та зборів з суб'єктів господарювання, та порядок їх адміністрування. Визначає порядок нарахування, базу та ставку оподаткування податку на додану вартість (ПДВ) при реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.
5	Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 1023-XII (за останньою редакцією станом на 16.10.2020 р., на підставі ЗУ від 20.09.2019 р. № 124-IX) [17]	Регулює відносини між покупцями (замовниками) продукції, товарів, робіт, послуг, та суб'єктами господарювання різних форм власності. Встановлює права споживачів (покупців, замовником) та викладаються основні положення до повернення товару.
6	Кодекс України з процедур банкрутства від 18.11.2018 р. № 2597-VIII XII (за останньою редакцією станом на 17.10.2020 р., на підставі ЗУ від 05.06.2020 р. № 686-IX) [18]	Визначає процедури укладення мирової угоди з боржником. Окремо фіксується, що мирова угода може бути укладена на будь-якому етапі справи про банкрутство. Описує процедури списання боргів боржника, у разі оформлення мирової угоди.

[Складено за 13–18]

Нормативно-правові акти другого-четвертого рівня регламентації визначають за законодавством методологічні принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності за поточною дебіторською заборгованістю за розрахунками з покупцями та замовниками.

Дані рівні регламентуються нормативно-правовими актами, до яких відносять: до другого рівня: постанови Кабінету Міністрів України; до третього рівня: Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, затверджені Міністерством фінансів України; до четвертого рівня: інструкції та методичні рекомендації органів виконавчої влади.

Суть нормативно-правових актів другого-четвертого рівня, що регламентують завдання обліку розрахунків з покупцями та замовниками визначено у табл.2.3.

Таблиця 2.3

Нормативно-правові акти другого-четвертого рівня

№ п/п	Рівень регламентації	Назва нормативно-правового акту	Стислий зміст
1	Другий рівень	Постанова КМУ «Про результати суцільної інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості і заходи щодо її скорочення» від 29.04.1999 р. № 750 (за останньою редакцією станом на 12.07.2000 р., на підставі Постанови КМУ від 12.07.2020 р. № 1111) [19]	Формує методику планових заходів щодо скорочення кредиторської та дебіторської заборгованості у взаємних операціях суб'єктів господарювання.
2	Третій рівень	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом МФУ від 07.02.2013 р. № 73 (за останньою редакцією станом на 23.07.2019 р., на підставі наказу МФУ від 31.05.2019 р. № 226) [20]	Визначає вимоги до складання фінансової звітності, визнання і розкриття її елементів. Описується відображення інформації про дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг в звіті про фінансовий результат (форма №2) та дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги на початок та кінець періоду в балансі (форма №1) у складі оборотних активів.
3	Третій рівень	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10	Розкриває методологічні засади формування у бухгалтерському

		"Дебіторська заборгованість", затверджено наказом МФУ від 08.10.1999 р. № 237 (за останньою редакцією станом на 29.10.2019 р., на підставі наказу МФУ від 16.09.2019 № 379) [12]	обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності.
4	Третій рівень	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід", затверджено наказом МФУ від 29.11.1999 р. № 290 (за останньою редакцією станом на 09.08.2013 р., на підставі наказу МФУ від 27.06.2013 р. № 627) [10]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності. Розкриває у п. 8 Положення, умови визнання доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, та доходу від надання послуг у п.10 даного Положення.
5	Третій рівень	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджено наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318 (за останньою редакцією станом на 09.08.2013 р., на підставі наказу МФУ від 27.06.2013 р. № 627) [21]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності. У п. 20 Положення вказується, що до інших операційних витрат включається сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів.
6	Третій рівень	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджено наказом МФУ від 02.09.2014 р. № 879 (за останньою редакцією станом на 18.11.2016 р., на підставі наказу МФУ від 04.10.2016 р. № 868) [22]	Визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань та оформлення її результатів. У п. 7.2 Положення зазначається, що при інвентаризації усім дебіторам
7	Третій рівень	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом МФУ від 24.05.1995 р. № 88 (за останньою редакцією станом на 03.08.2018 р., на підставі наказу МФУ від 20.06.2018 р. № 565) [23]	Встановлює порядок оформлення, зберігання та відображення у бухгалтерському обліку первинних документів за господарськими операціями (у тому числі з іншими фізичними та юридичними особами).

8	Четвертий рівень	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291 (за останньою редакцією станом на 29.10.2019 р., на підставі наказу МФУ від 16.09.2019 р. № 379) [24]	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій. Визначає перелік бухгалтерських рахунків для обліку розрахунків з покупцями та замовниками.
9	Четвертий рівень	Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджено постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22 (за останньою редакцією станом на 30.04.2020 р., на підставі постанови Правління НБУ від 24.04.2020 р. № 56) [25]	Регламентує: – загальні правила, види і стандарти розрахунків клієнтів банків та банків у грошовій одиниці України на території України, що здійснюються за участю банків; – порядок списання коштів з рахунку в банку; – порядок накладання санкцій за невиконання грошових зобов'язань; – правила оформлення платіжних документів: меморіальний ордер; платіжне доручення; платіжна вимога-доручення; платіжна вимога, розрахунковий чек.

[Складено за 10,12,19–25]

Важливе значення в нормативно-правовому забезпеченні для завдань з обліку розрахунків з покупцями та замовниками займають організаційні документи суб'єкта господарювання, які відносяться до п'ятого рівня регламентації, адже саме в них висвітлюється елементи обліку, які є винятковими для специфіки економічної діяльності.

Організаційні документи та їх зміст в обліку розрахунків з покупцями та замовниками для суб'єкта господарювання, подано у табл. 2.4.

**Організаційні документи суб'єкта господарювання, що регулюють
облік розрахунків з покупцями та замовниками**

№ п/п	Назва нормативного документу	Стислий зміст
1	Наказ про облікову політику підприємства	Встановлює внутрішнім регламентом: – порядок оформлення договірних відносин; – введення посадової інструкції бухгалтера до опису якої входить облік розрахунків з покупцями та замовниками; – організацію документації і документообігу за господарськими операціями (у тому числі з покупцями та замовниками); – класифікацію групи поточної дебіторської заборгованості за строками непогашення; – способи та порядок обчислення резерву сумнівних боргів; – коефіцієнт сумнівності для різних видів поточної дебіторської заборгованості для розрахунку резерву сумнівних боргів; – визнання та порядок списання безнадійної дебіторської заборгованості.
2	Робочий план рахунків з обліку товарної дебіторської заборгованості	Формує синтетичні та аналітичні рахунки покупців та замовників, необхідних для своєчасності введення бухгалтерського обліку суб'єкту господарювання за принципами кодування.
3	Первинні документи, розроблені підприємством (у разі використання)	Форми первинних документів, які прийняті підприємством у Наказі про облікову політику з формами у додатках для розрахунків з покупцями та замовниками, за умови наявності в них обов'язкових реквізитів.

Для вдосконалення нормативно-правового регулювання розрахунків з покупцями та замовниками на рівні підприємства можна розглянути кілька напрямів:

- впровадження спеціалізованих програмних рішень для управління фінансами та обліку замовлень може спростити процес розрахунків і зменшити ймовірність помилок;
- розробка внутрішніх стандартів щодо умов оплати товарів і послуг може допомогти уникнути непорозумінь між підприємством і клієнтами;

- перегляд та оновлення контрактних угод із замовниками для включення більш точних та чітких умов щодо оплати, термінів та умов поставки;
- створення механізмів для оцінки фінансового ризику при укладанні контрактів та розрахунках з покупцями;
- підвищення фінансової грамотності та навичок управління ризиками серед працівників, що працюють з розрахунками з покупцями.

2.3. Синтетичний та аналітичний облік розрахунків з покупцями та замовниками

Для організації синтетичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ-Продакшн» передбачено рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, на цьому рахунку ведеться узагальнення інформації про розрахунки з покупцями та замовниками за відвантаженою продукцією, товари, виконані роботи й послуги [24].

Рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» розподіляється на субрахунки в залежності від виду покупців, а саме:

- 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» (за господарськими операціями з контрагентами, які є резидентами, у розрахунках в національній валюті);
- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» (за господарськими операціями з контрагентами, які є нерезидентами, у розрахунках в національній та іноземній валюті згідно договору).

На дебеті рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображають обсяг продажу реалізованої продукції, товарів, робіт, послуг, яка включає податок на додану вартість (ПДВ) та інші обов'язкові платежі, які підлягають відніманню та сплати до бюджету; на кредиті — суму платежів, які

надійшли як дохід від реалізації на розрахунковий рахунок суб'єкта господарювання за допомогою банківських розрахунків, або напряму до каси підприємства. Сальдо рахунка відображає дебіторську заборгованість покупців та замовників за отриману продукцію, товари, роботи, послуги, які не погасили у поточному періоді.

Першим етапом є формування аналітичного обліку покупців у вигляді реєстра «Звіт по кореспондентам», який відображений у рис. 2.2.

Рахунок 361 «Розрахунок з вітчизняними покупцями»

ТОВ «БІТ-Продакшн»

Звіт по кореспондентам (грн.)

За бересень 2024 р.

Контрагент	Сальдо на початок місяця		Обороти за дебетом			Обороти за кредитом		Сальдо на кінець місяця	
	Д-т	К-т	701	703	Усього	3111	Усього	Д-т	К-т
АТ «ДніпроІТ»			420,00		420,00			420,00	
Гладких Дмитро Володимирович			9183,60		9183,60	9183,60	9183,60		
ПП «АЛЬПАРИ ІТ ГРУП»			55358,30		55358,30	5158,30	5158,30	50200,00	
ТОВ «ІТ Сервіс»	0,80		1000,00	184,56	1184,56	1184,56	1184,56	0,80	
ДП КБ «Південне»	0,76							0,76	
ТОВ «ІТМАСТЕР»			2450,72		2450,72	2450,72	2450,72		
ТОВ «СК МАКСИМА»						433,06	433,06		433,06
ТОВ «Злата»				609,00	609,00	609,00	609,00		
ТОВ «ВС ІТмастер»			190,00		190,00	190,00	190,00		
.....									

Рис. 2.2. Витяг електронного аналітичного реєстру покупців

Організація синтетичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками ведеться у Журналі 3. Введення аналітичного обліку за розрахунками з покупцями та замовниками деталізується за найменуванням покупця (замовника) та номером документа (договору), з додаванням до субрахунку аналітичного позначення у вигляді відомості № 3.1 журналу 3 (до рахунку 36), затвердженої форми наказом Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000 р. № 356 [37]. За кожним з них визначено залишки на початок та кінець місяця, та обороти за дебетом та кредитом за звітний період.

У наступному відбувається автоматичне зведення даних у вигляді синтетичного обліку, а саме оборотної відомості (регістра) за рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», яке представлено у рис. 2.3.

Рахунок 36 «Розрахунок з покупцями та замовниками» ТОВ «БІТ-Продакшн»

Оборотна відомість (грн.)

За вересень 2024 р.

Рахунок	З кредита рахунків	В дебет рахунків
На 01/03/2024		567 698,55
Обороти за вересень	2 029 586,06	1 356 854,79
На 01/04/2024	105 032,72	
3111		1 356 854,79
701	2 028 008,98	
703	1 577,08	

Рис.2.3. Витяг електронної оборотної відомості (регістра) за рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» ТОВ «БІТ-Продакшн»

На основі рис. 2.2, 2.3 можливо зробити висновок, що рахунок 36 у кореспонденції з кредитом 70 «Доходи від реалізації» описує нарахування покупцям чи замовникам за реалізовану продукцію, товари, роботи, послуги, а саме виникнення дебіторської заборгованості; а з дебетом 30 «Готівка» та 31 «Рахунки в банках» відображає погашення дебіторської заборгованості покупцем (замовником) у надходженні виручки у готівковій або безготівковій формі відповідно до рахунків.

На підставі проведеної типової операції досліджуваного підприємства ТОВ «БІТ-Продакшн» з реалізації продукції ТОВ «ВС ІТмастер», яка була документально оформлена у п. 2.2, можливо визначити основні бухгалтерські проведення за розрахунками з покупцями та замовниками, які визначені у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Облік витрат, що формують собівартість послуг

ТОВ «БІТ-Продакшн»

№ з/п	Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, тис. грн.
1	Використано матеріали для надання послуг	23	20	2 000
2	Використано послуги сторонніх організацій, для формування (надання) власної послуги (виконання робіт)	23	685, 631	3 000
3	Нараховано зарплату працівникам, які надають послуги	23	66	24 000
4	Нараховано премію працівникам, які надають послуги	23	66	10 000
5	Нараховано ЄСВ на зарплату працівників, які надають послуги	23	65	7 480
6	Нараховано резерв відпусток за працівниками, які надають послуги	23	471	4 200
7	Відображено витрати на оренду основних засобів, прямо задіяних у наданні послуг	23	631, 685	6 000
8	Нараховано амортизацію на основні засоби, які задіяні в наданні послуг	23	13	1 500
9	Віднесення до виробничої собівартості змінних загальновиробничих витрат	23	91	4 000
10	Віднесення до виробничої собівартості розподілених постійних загальновиробничих витрат	23	91	1 000
11	Віднесення до собівартості реалізації нерозподілені постійні загальновиробничі витрати	903	91	600
12	Отримано передоплату за послуги*	311	681	90 000
13	Надано послуги	361	703	90 000
14	Списано собівартість наданих послуг	903	23	63 180
15	Відображено залік зобов'язань	681	361	90 000

Додатковою частиною в обліку дебіторською заборгованістю за розрахунками з покупцями та замовниками є формування резерву сумнівних боргів. Отже, організація синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з покупцями і замовниками згідно законодавства має окремі облікові регістри, затверджених згідно-нормативно-правових актів для заповнення та введення. У

теперішній час велику долю суб'єктів господарювання використовують автоматизовані бухгалтерські забезпечення, які формують дані на підставі первинних документів та сформованих бухгалтерських кореспонденцій за поточною дебіторською заборгованістю за продукцію, товари, роботи, послуги.

Таблиця 2.6

Приклад кореспонденції з обліку розрахунків з покупцями та замовниками на ТОВ «БІТ-Продакшн»

№ з/п	Зміст операції	Документ (підстава)	Д-т	К-т	Сума, тис. грн.
1	Надійшла передоплата за послуги від ТОВ «ВС ІТмастер»	Платіжна інструкція № 54 від 03.03.2024 р. (згідно рахунка-фактури № 81/20 від 02.03.2024 р.)	311	681	190,00
2	Нараховане податкове зобов'язання з ПДВ на вартість послуг (20% * 158,33 тис. грн.)	Податкова накладна № 12 від 03.03.2024 р.	643	641	31,67
3	Надано послуги ТОВ «ВС ІТмастер»	Акт наданих послуг № 81/20 від 03.03.2024 р.	361	701	190,00
4	Списано раніше нараховану суму податкових зобов'язань з ПДВ	Податкова накладна № 12 від 03.03.2024 р.	701	643	31,67
5	Проведено залік заборгованостей	—	681	361	190,00
6	Списано собівартість послуг на витрати від діяльності	Бухгалтерська довідка (розрахунки бухгалтерії)	901	23	89,84
7	Сформовано фінансовий результат від операції з надання послуг ТОВ «ВС ІТмастер»	Бухгалтерська довідка (розрахунки бухгалтерії)	703	791	158,33
			791	903	89,44

Бухгалтерський апарат досліджуваного підприємства ТОВ «БІТ-Продакшн» фіксує в програмному забезпеченні «ДебетПлюс» усі бухгалтерські проведення, пов'язані зі складанням договорів та безпосереднім відправленням продукції та надання послуг покупцям на підставі первинних документів, що формує аналітичні відомості та оборотну відомість (журнал-ордер) за рахунком 36. Окремо на підприємстві введеться аналітичний облік

боржників покупців, які мають прострочену заборгованість, з наступним синтетичним розрахунком резерву сумнівних боргів.

Документальне оформлення надання послуг в сфері ІТ - укладають договір, у якому детально обумовлюють усі умови проекту, зокрема: особливості проектного завдання, етапи і строки виконання, вартість програмної продукції (послуг, що надаються), права на інтелектуальну власність, умови постачання програмного забезпечення, відповідальність сторін та інші моменти. Також за рішенням сторін договором може передбачатися доплата за терміновість виконання робіт (і обумовлюватися, на яких умовах вона виплачується).

При цьому важливо чітко позначити, що є предметом договору: постачання програмної продукції або, скажімо, надання послуг з розробки програмного забезпечення. Оскільки від цього залежить можливість застосування ІТ-пільги з ПДВ.

Передачу програмної продукції / результатів послуг замовникові зазвичай оформляють актом приймання-передачі, законодавчо затвердженої форми якого немає. Тому акт виявиться повноцінним первинним документом, якщо міститиме обов'язкові реквізити первинного документа, що дозволяють ідентифікувати господарську операцію, зокрема: назву документа; дату складання; назву підприємства, від імені якого складено документ; зміст, обсяг та одиницю виміру господарської операції; посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції та правильність її оформлення; особистий підпис або інші дані, що дають можливість ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні госпоперації. В акті зазначають, яка програмна продукція постачається або які послуги надані замовникові згідно з договором. При цьому залежно від домовленостей і виду послуг, що надаються, одиницею виміру в акті можуть бути години роботи або послуги.

2.4. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками

В таблиці 2.7 наведені заходи щодо вдосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ-Продакшн».

Таблиця 2.7

Заходи щодо вдосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ-Продакшн»

	Проблема	Захід для вдосконалення	Ефект від впровадження
1	Недостатня автоматизація процесів	Впровадження спеціалізованої програмної системи управління замовленнями та фінансами	Покращення ефективності обробки замовлень, зменшення часу на обробку
2	Недостатня стандартизація умов оплати	Розробка стандартних умов оплати та умов поставки для послуг ПЗ	Уніфікація умов оплати, зменшення непорозумінь з клієнтами
3	Недостатня контрактна база	Перегляд та оновлення контрактів з клієнтами	Чіткіші умови, зменшення ризику неплатоспроможності клієнтів
4	Недостатній контроль за ризиками	Впровадження системи контролю за фінансовими ризиками	Мінімізація фінансових втрат внаслідок ризиків
5	Недостатні навички персоналу	Проведення навчання персоналу з фінансового менеджменту та ризик-менеджменту, а також з технічних аспектів відносно програмного забезпечення	Підвищення ефективності роботи, зменшення помилок
7	Не розроблені документи, які враховують сферу діяльності	Впровадження документів: Договір про надання послуг (SLA), Специфікація вимог замовника (SRS), Журнали обліку звернень та проблем, Журнали внутрішнього контролю якості	Покращення обліку надання послуг у сфері програмного забезпечення, зчиткість та структурованість у взаємодії з клієнтами

Зокрема, запропоновано використання додаткових документів для покращення обліку надання послуг у сфері програмного забезпечення:

1) Договір про надання послуг (SLA): містить умови та обов'язки сторін щодо надання послуг програмного забезпечення, включаючи вимоги до якості обслуговування, час реакції та розв'язання проблем, а також відомості про ціни і терміни.

2) Специфікація вимог замовника (SRS): визначає всі вимоги до функціональності, продуктивності, безпеки та інших характеристик програмного забезпечення, які встановлюються клієнтом.

3) Акт приймання-передачі послуг: фіксує факт передачі програмного забезпечення замовнику та його прийняття ним. Він може також містити відомості про стан програми, її конфігурацію та інші важливі дані.

4) Звіти про виконану роботу: можуть містити інформацію про обсяг виконаних робіт, витрачений час, витрати ресурсів, виявлені проблеми та їх вирішення.

5) Журнали обліку звернень та проблем: містять записи про всі звернення клієнтів щодо проблем з програмним забезпеченням, а також про вирішення цих проблем.

6) Журнали внутрішнього контролю якості: фіксують результати внутрішніх тестів і перевірок якості програмного забезпечення, що проводяться під час його розробки та після надання послуг.

Використання цих первинних документів покращить ефективність управління процесами надання послуг програмного забезпечення, забезпечить чіткість та структурованість у взаємодії з клієнтами, та дозволить збільшити контроль за якістю надання послуг.

Висновки до розділу 2

Головні задачі бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями і замовниками підприємства зі сфери ІТ включають: запис та контроль всіх фінансових транзакцій, пов'язаних з розрахунками з клієнтами; створення та відправлення клієнтам рахунків за надані послуги або продукти; відстеження та аналіз заборгованості покупців та замовників, вжиття заходів для її врегулювання; підготовка та аналіз фінансової звітності, що включає дані про розрахунки з покупцями та замовниками, для прийняття управлінських рішень; систематичне ведення реєстрів та журналів з усієї фінансової діяльності, включаючи розрахунки з клієнтами; виконання всіх вимог податкового та бухгалтерського законодавства щодо обліку та звітності.

Параметри облікової політики по розрахункам з покупцями і замовниками в сфері ІТ включають: встановлення правил щодо того, коли дохід від надання послуг або продажу продуктів може бути визнаний у фінансовій звітності; визначення методів оцінки заборгованості клієнтів, включаючи відображення можливих втрат на борги; встановлення правил щодо зниження вартості несплачених рахунків, якщо існує певний ризик їх невідшкодування; вибір методів обліку витрат, пов'язаних з наданням послуг або розробкою програмного забезпечення; встановлення критеріїв для визнання активів, таких як розроблене програмне забезпечення, а також зобов'язань перед клієнтами; визначення умов і критеріїв для створення резервів на покриття можливих втрат від заборгованості клієнтів.

Рахунок 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками" у бухгалтерському обліку використовується для відображення заборгованості покупців і замовників перед підприємством. Для підприємств у сфері ІТ, особливості використання цього рахунку можуть включати:

- витрати на розробку програмного забезпечення можуть бути визнані як дохід на рахунку 36 після його передачі або акцептування замовником;

- за умови, що платіж від клієнта передбачає передоплату за надання послуг, такі суми можуть бути відображені на рахунку 36 як передоплата перед наданням послуги;

- підприємства у сфері ІТ можуть створювати резерви на покриття можливих втрат від невідшкодуваної заборгованості з покупцями та замовниками;

- рахунок 36 дозволяє підприємствам у сфері ІТ відображати стан їх розрахунків з клієнтами у фінансовій звітності, що є важливим для аналізу фінансової стійкості та ліквідності;

- ІТ-підприємства використовують рахунок 36 для відстеження та контролю за заборгованістю покупців та замовників, а також для прийняття рішень щодо управління ними.

Вдосконалення організації обліку розрахунків з покупцями і замовниками включає наступні етапи:

- визначення потреб у обліку розрахунків та вимог щодо точності, швидкості та безпеки обробки транзакцій;

- вибір або розробка системи обліку, яка відповідає потребам підприємства та вимогам законодавства;

- встановлення процедур і правил обліку розрахунків з покупцями та замовниками, включаючи формування та обробку документації;

- впровадження обраної системи обліку та навчання персоналу щодо її використання;

- проведення тестування системи на працездатність та ефективність, виявлення недоліків та внесення коригувань;

- повний перехід на роботу з новою системою обліку, включаючи перенесення даних та завершення роботи з попередніми методами обліку;

- постійний моніторинг роботи системи обліку та аналіз її ефективності для виявлення можливих вдосконалень.

РОЗДІЛ 3 АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

3.1. Об'єкт, мета, завдання та джерела аудиту розрахунків з з покупцями та замовниками

Аудит розрахунків з покупцями та замовниками є важливим для забезпечення фінансової дисципліни, виявлення можливих шахрайств та помилок, а також збереження довіри клієнтів та підтримки фінансової стабільності підприємства. В загальному вигляді об'єкт, мета, завдання та джерела аудиту розрахунків з з покупцями та замовниками представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Об'єкт, мета, завдання та джерела аудиту розрахунків з з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

Об'єкт	Мета	Завдання	Джерела аудиту
Розрахунки з покупцями та замовниками	Перевірка достовірності та правильності фінансової інформації та процесів, пов'язаних з розрахунками з клієнтами	1.Перевірка відповідності фінансової звітності вимогам законодавства та стандартів бухгалтерського обліку. 2.Аналіз ефективності та точності системи обліку та контролю за розрахунками. 3.Виявлення можливих ризиків та недоліків у процесах розрахунків.	1. Фінансова звітність. 2. Внутрішні документи та процедури. 3. Звіти про аудиторські перевірки. 4. Внутрішні та зовнішні аудиторські звіти.

Джерело: сформовано самостійно

На ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» визначено інформаційну базу щодо контролю розрахунків з покупцями та замовниками. Інформаційна база та зміст документа відображається в таблиці 3.1.

**Інформаційна база контролю розрахунків з покупцями та
замовниками ТОВ «БІТ ПРОДАКШНЬ»**

Назва документа	Зміст інформації
Статут	Визначає правовий статус та права організації, а також її мету, цілі та основні принципи діяльності
Наказ про облікову політику	Визначає порядок обліку та звітності про фінансові операції
Звіт про фінансовий результат	Інформація про фінансовий стан підприємства за певний період.
Оборотно-сальдові відомості	Систематизують інформацію про дані синтетичних і аналітичних рахунків.
Акти інвентаризації незавершеного виробництва	Призначений для оформлення річної інвентаризації на складі
Договір	Відображає домовленість сторін, спрямовану на встановлення чи скасування обов'язків та прав.
Рахунок	Надається продавцем покупцеві і вміщує перелік товарів, послуг робіт, їх кількість і пропонувану ціну, по якій вони поставляються покупцеві у разі його згоди.
Виписка банку	Видається банком підприємству і відображає грошовий рух на розрахунковому рахунку.
Накладна	Документ, що використовується при передачі товарно-матеріальних цінностей від однієї особи іншій
Податкова накладна	Надає право платнику податку на включення відповідної суми до податкового кредиту

Джерело: сформовано самостійно

Правильний вибір інформаційних джерел дозволяє забезпечити якість та достовірність проведеного аудиту, а також дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі отриманих результатів. Інформація, отримана від надійних джерел, забезпечує достовірність результатів аудиту, бо фінансова звітність підприємства є одним з основних джерел інформації, повинна бути вірною та надійною. Важливо мати доступ до всіх необхідних даних для адекватного аналізу розрахунків з клієнтами. Інформаційні джерела повинні забезпечувати повноту та комплексність даних для виявлення всіх можливих ризиків та недоліків.

Інформація повинна бути актуальною, щоб відображати поточний стан справ підприємства та його розрахунків з клієнтами. Застаріла або неактуальна інформація може призвести до неправильних висновків та рішень.

Таблиця 3.3

**Співвідношення етапів перевірки, завдань аудиту, методів перевірки
розрахунків з покупцями та замовниками**

	Етап перевірки	Завдання аудиту	Методи перевірки
1	Оцінка внутрішнього контролю	Перевірка ефективності систем контролю та обліку розрахунків.	1. Аналіз внутрішніх документів та процедур. 2. Опитування персоналу та керівництва.
2	Аналіз фінансової звітності	Визначення достовірності та правильності фінансової інформації.	1. Перевірка документів, що підтверджують розрахунки. 2. Перевірка звітності за попередні періоди.
3	Виявлення ризиків та недоліків	Ідентифікація можливих шахрайств та помилок у розрахунках.	1. Аналіз системи контролю ризиків. 2. Перевірка документації на можливі невідповідності.
4	Перевірка договорів та угод	Перевірка відповідності умов розрахунків до умов договорів.	1. Аналіз копій договорів та угод. 2. Порівняння умов розрахунків із вказаними у документах.
5	Аналіз системи контролю ризиків	Виявлення та оцінка потенційних ризиків у системі розрахунків.	1. Аудит внутрішніх процедур контролю ризиків. 2. Аналіз історії попередніх інцидентів.
6	Перевірка документації	Перевірка наявності та правильності ведення документації.	1. Перевірка відповідності документів нормативним вимогам. 2. Перевірка підписів та дат.
7	Аналіз звітності за попередні періоди	Порівняння фінансових результатів з попередніми періодами.	1. Порівняння фінансових звітів за різними періодами. 2. Аналіз змін у фінансових показниках.

Джерело: сформовано самостійно

Інформаційні джерела повинні бути легальними та відповідати вимогам законодавства, що забезпечує відповідність аудиту звітності вимогам фінансових стандартів та уникнення правових проблем. Інформаційні джерела

повинні бути незалежними та об'єктивними, щоб уникнути конфлікту інтересів та забезпечити об'єктивний аналіз розрахунків з клієнтами.

Таблиця 3.3 відображає співвідношення етапів перевірки, завдань аудиту та відповідні їм методи перевірки розрахунків з покупцями та замовниками. Правильний вибір методів для перевірки розрахунків з покупцями та замовниками є ключовим для забезпечення якісного, ефективного та надійного аудиту, що сприяє виявленню можливих ризиків та забезпеченню фінансової стійкості підприємства.

3.2. Організація та методика проведення перевірки розрахунків з покупцями та замовниками

Розрахунки з покупцями та замовниками, на підприємстві відіграють дуже високу роль, оскільки займають велику частину у формуванні доходу від реалізації, який у наслідку покриває витрати та формує прибуток від основної діяльності. Для узагальнення вибіру методики перевірки розрахунків з покупцями та замовниками складається план (таблиця 3.4) та Програма аудиту (таблиця 3.5), яка є ключовим документом планування ефективного та надійного аудиту. Вибір методів, послідовності їх застосування повинен враховувати специфіку підприємства, його галузь діяльності та особливості розрахунків з покупцями та замовниками. Наприклад, для ІТ-компанії можуть бути застосовані спеціалізовані програмні засоби для аналізу фінансових транзакцій. Використання відповідних методів дозволяє здійснювати більш ефективний та точний аналіз розрахунків з клієнтами (застосування аналітичних методів дозволяє швидше виявляти аномалії та потенційні ризики). Використання різноманітних методів перевірки дозволяє максимально охопити всі аспекти розрахунків з покупцями та замовниками, що дозволяє забезпечити повноту та комплексність аудиту.

Таблиця 3.4

**План аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на
ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»**

Етапи аудиту	Зміст робіт	Джерела інформації	Термін виконання
Підготовчий	Загальне ознайомлення з діяльністю підприємства. Визначення попередньо основні потенційні ризики у договірних відносинах з покупцями при реалізації програмного забезпечення	Установчий договір, Наказ про облікову політику №25/М, договори з покупцями та замовниками	16.04-18.04. 2024 р.
Основний	Аналіз фактичного стану синтетичного та аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками, співставлення з первинними даними	Договори, рахунки-фактури, видаткові накладні, банківські виписки, платіжні інструкції касові ордери, реєстри бухгалтерського обліку	19.04.-30.04. 2024 р.
Заключний	Групування помилок, аналіз суттєвості не виправлених помилок, формування аудиторського висновку, надання у висновку пропозицій з покращення обліку розрахунків з покупцями та замовниками	Робочі документи (РД), які складав аудитор на підставі облікових даних ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»	01.05-13.05. 2024 р.

Джерело: сформовано самостійно

Таблиця 3.5

**Програма аудиту розрахунків з покупцями та замовниками на
ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»**

№	Мета і завдання	Методи і процедури	Аудиторські докази
1	Перевірка відповідності даних первинного, аналітичного та синтетичного обліку щодо розрахунків з покупцями та замовниками	Зіставлення даних первинних документів з даними, відображеними у реєстрах синтетичного та аналітичного обліку. Документальна перевірка	Акти інвентаризації незавершеного виробництва; оборотно-сальдові відомості.
		Перевірка правильності відображення процесу обліку розрахунків з покупцями та замовниками на рахунках бухгалтерського обліку. Аналітична, арифметична. Зіставлення.	Податкові накладні, виписка банку, акти надання послуг, акти звірок.

2	Перевірка розрахунку фактичної собівартості послуг та витрат, які пов'язані з наданням послуг	Послідовна перевірка розрахунків фактичної собівартості, звірка одержаних даних з фактично відображеними відомостями у регістрах синтетичного обліку та звітності. Арифметична перевірка.	Прибуткові накладні щодо придбання сировини, накладні на переміщення, акти обліку витрат, відомості про оплату праці робітників.
3	Перевірка достовірності (повноти) визначення виручки від надання послуг, виконання робіт	Перерахунок визначення фінансового результату та звірка його з даними бухгалтерського обліку та звітності. Арифметична перевірка.	Звіт про фінансовий результат.
4	Перевірка стану інвентаризаційних перевірок внутрішнього контролю за поточною дебіторською заборгованістю за розрахунками з покупцями та замовниками	Документальна перевірка; Зустрічна звірка	Акти за результатами праведних інвентаризацій керівництвом підприємства
5	Перевірка залишків (сальдо) за даними синтетичного та аналітичного обліку за рахунком 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	Документальна перевірка; Суцільний	Баланс; Головна книга; Зовнішні запити до контрагентів для підтвердження операцій
6	Перевірка правильності проведення документального процесу розрахунків з покупцями та замовниками згідно законодавства	Вибірковий	Журнал реєстрації операцій; Договори; Рахунки-фактури (накладні); Розрахункові документи (підтвердження погашення заборгованості покупцями); Довіреність
7	Перевірка правильності операцій за нарахуванням, списанням резерву сумнівних боргів	Оцінка; Порівняння	Розрахунки бухгалтерії (довідки)
8	Перевірка відображення повноти даних п. 4 у кореспонденціях за рахунком 38 «Резерв сумнівних боргів»	Суцільний	Журнал-ордер (рахунок 38); Головна книга
9	Перевірка фактичного відображення в обліку прийняття скарг та претензій від покупців (замовників)	Вибірковий	Журнал-ордер (рахунок 374 «Розрахунки з претензіями»); Документація від покупців – скарги та претензії

Джерело: сформовано самостійно

Отже, правильно складені план та програма аудиту забезпечують достовірність та об'єктивність отриманих результатів, дозволяють уникнути підвищених ризиків помилок та недоліків у процесі аудиту. Використання методів, які відповідають вимогам аудиторських стандартів та нормативних вимог, дозволяє забезпечити відповідність проведеного аудиту встановленим нормам та підвищує його авторитет.

Перелік робочої документації аудитора визначає аудитор. Таблиці 3.6-3.8 представляють приклади робочої документації для перевірки розрахунків з покупцями та замовниками.

Таблиця 3.6

РД-1. Перевірка первинних документів за розрахунками з покупцями та замовниками на ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

Найменування покупця	Первинний документ				Дані обліку (Регістри, Головна книга)				Відхилення (р.9-5)
	№	Найменування документу	Дата	Сума, грн.	№	Найменування документу	Дата	Сума, грн.	
ТОВ «Світел»	832	Рахунок-фактура	01.09	9768,90	5/21	Обліковий реєстр	01.09	9768,90	-
ТОВ «Прізма-ТС»	839	Рахунок-фактура	01.09	1403,98	5/22	Обліковий реєстр	01.09	1403,98	-
ТОВ «ДК Стадар»	842	Акт	01.09	563,12	5/23	Обліковий реєстр	01.09	563,12	-
ТОВ «ЕМЕС ВІКНА»	790	Рахунок-фактура	01.09	5109,58	5/24	Обліковий реєстр	01.09	5109,58	-
ТОВ «Торговий буд. ІК»	848	Рахунок-фактура	02.09	5950,00	8/21	Обліковий реєстр	02.09	5250,00	-700,00
ТОВ «Завод СФЕРА»	844	Акт	03.09	560,54	8/54	Обліковий реєстр	03.09	560,54	-
ТОВ «РЕМ-ТАЙМ»	845	Рахунок-фактура	07.09	47049,79	14/7	Обліковий реєстр	07.09	45049,79	-2000,00
ТОВ «Сіріус»	835	Акт	08.09	396,38	17/3	Обліковий реєстр	08.09	396,38	-
Гладких Д.В.	881	Акт	08.09	567,00	19/2	Обліковий реєстр	08.09	560,00	-7,00

Джерело: сформовано самостійно

Таблиця 3.7

РД-2. Перевірка джерел списання поточної дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями та замовниками

ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

Найменування покупця	Сума, грн.	Дата виникнення	Запис (бухгалтерське проведення в обліку)		Підстава для списання заборгованості	№ документа
			Дт	Кт		
АТ «Дніпроважмаш»	420,00	15.09	944	38	Бухгалтерська довідка	34/Д
			791	944		
ПП «АЛЬПАРІ БУД ГРУП»	50200,00	17.09	944	38	Бухгалтерська довідка	63/В
			791	944		

Джерело: сформовано самостійно

Таблиця 3.8

РД-3. Перелік помилок і порушень, виявлених при аудиті розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

№ з/п	Первинний документ, обліковий регістр				Характер порушення
	Найменування	№ документа	Дата	Сума, грн.	
1	Журнал-ордер	8/21	02.03	700,00	Арифметична помилка у п.1,3 при внесенні даних бухгалтерським апаратом у відображенні сум на рахунку 361 «Розрахунки з покупцями» на загальну суму 707,00 грн.. За операцією п.2, відбулося порушення матеріально-відповідальної особи складу при передачі інформації (первинної документації) для облікових даних на суму 2000,00 грн. (шахрайства)
2	Журнал-ордер	14/7	07.03	2000,00	
3	Журнал-ордер	19/2	08.03	7,00	

Джерело: сформовано самостійно

Отже, методика аудиту розрахунків з покупцями та замовниками складається з плану та програми введення аудиторської перевірки для наступних паудиторських процедур, які є типовими для цієї облікової ділянки, з групуванням порушень та помилок у зведеній таблиці для написання

аудиторського висновку незалежними аудиторами (аудиторськими фірмами) з пропозиціями для покращення діяльності підприємства.

3.3. Напрями вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ Продакшн»

При дослідженні діяльності ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» було виявлено недоліки організації перевірки розрахунків з покупцями та замовниками. Зокрема, неправильне визначення вартості послуг програмного забезпечення може призвести до недостатнього фінансового покриття проектів та втрати прибутку. Неспівпадіння виставлених рахунків з умовами договорів або фактично наданими послугами може призвести до неплатоспроможності клієнтів або втрати довіри. Відсутність ефективних систем контролю за розрахунками може спричинити втрату грошових коштів через помилки або шахрайство.

Відкладене визнання доходів або неправильне розподілення доходів по періодах може призвести до перекручення фінансової звітності та неправильних рішень управління.

Неправильний розрахунок та сплату податків може призвести до фінансових штрафів та втрати репутації перед податковими органами. Відсутність належної документації та архівації розрахунків може ускладнити перевірку аудитором та призвести до проблем у вирішенні спорів з клієнтами. Відсутність контролю над витратами на виконання проектів може призвести до надмірних витрат та зниження прибутковості проектів.

Тому були запропоновані шляхи вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ ПРОДАКШН», які можуть сприяти покращенню ефективності та точності облікових процесів (табл.3.9).

**Шляхи вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями та
замовниками ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»**

Недоліки	Запропоновані заходи	Результат впровадження
Помилки у визначенні вартості послуг програмного забезпечення	Автоматизація процесу розрахунку вартості послуг, використання стандартизованих методів ціноутворення	Встановлення конкурентоспроможних цін на послуги
Неспівпадіння виставлених рахунків з умовами договорів	Впровадження системи автоматизованого обліку рахунків, перевірка відповідності рахунків умовам договорів та фактично наданим послугам	Зменшення кількості спірних ситуацій та підвищення довіри клієнтів
Недостатня якість даних в первинних документах	Впровадження системи контролю якості	Перехід до електронних документів (в програмах Вчасно, Medoc та інші автоматизовані програми). Розробити чіткі правила та стандарти для оформлення первинних документів
Відсутність підвищення кваліфікації персоналу	Організація навчання	Постійне залучення працівників до тренінгів, семінарів Залучення зовнішніх консультантів, які мають досвід
Недостатньо ефективна внутрішня контрольна система	Моніторинг внутрішнього середовища.	Встановлення цілей, що можуть мати вплив на здатність установи виконувати реалізовувати/досягати основних завдань/цілей діяльності підприємства

Джерело: сформовано самостійно

Вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками може призвести до різних позитивних результатів для підприємства в ІТ-галузі:

- зменшення фінансових втрат (виявлення помилок та недоліків у розрахунках може допомогти уникнути переплати або недоплати, що призводить до зменшення фінансових втрат);

- покращення відносин з клієнтами (чіткі та точні розрахунки сприяють покращенню взаємин з клієнтами та замовниками, що може позитивно позначитися на репутації підприємства та забезпечити більше повторних замовлень);

- ефективне використання ресурсів (оптимізація процесів розрахунків дозволяє зменшити час та зусилля, витрачені на адміністративні процедури, та спрямувати ці ресурси на стратегічні цілі підприємства);

- збільшення прибутковості (ефективніше ведення розрахунків може призвести до збільшення загального обороту та покращення фінансових показників підприємства);

- зміцнення контролю над фінансами (вдосконалення аудиту розрахунків допомагає підприємству збільшити контроль за своїми фінансовими операціями та уникнути можливих шахрайств чи зловживань).

Висновки до розділу 3

Послідовність аудиту розрахунків з покупцями та замовниками в підприємстві IT-галузі:

- визначення цілей аудиту (перевірка точності розрахунків, виявлення можливих помилок або недоліків, а також оцінка ефективності процесів розрахунків);

- збір і аналіз даних (рахунки-фактури, контракти, звіти про продажі, операційні дані та інше);

- оцінка внутрішніх процесів (оцінка процедур контролю, внутрішніх правил і політик, систем обліку та програмного забезпечення);

- виявлення ризиків, пов'язаних з процесами розрахунків, можливість втрати або зловживання;

- аудиторські тести для перевірки правильності розрахунків, включаючи перевірку відповідності розрахунків до контрактів, порівняння розрахунків з документами та перевірку точності обчислень;

- підготовка звіту та рекомендацій, в т.ч. виявлені проблеми та пропозиції щодо вдосконалення процесів розрахунків;

- впровадження рекомендованих змін та вдосконалень в процеси розрахунків для підвищення їх ефективності та точності;

- моніторинг і перевірка після впровадження змін, щоб переконатися, що вони працюють ефективно та відповідають вимогам.

У період дії воєнного стану, підприємствам, зокрема в ІТ-галузі, можуть знадобитися специфічні рекомендації для покращення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками. Наприклад слід звернути особливу увагу на захист конфіденційної інформації покупців та замовників (шифрування даних, двофакторну аутентифікацію та інші заходи безпеки, щоб уникнути можливості порушення безпеки даних під час воєнного стану).

Доцільно регулярно робити резервні копії важливих даних, включаючи інформацію про розрахунки з покупцями та замовниками, що допоможе забезпечити можливість відновлення даних у разі втрати внаслідок конфлікту чи воєнних дій.

Додаткова автоматизація та цифровізація процесів, інноваційні технології (хмарні рішення, автоматизація процесів та цифровізація документообігу) будуть сприяти полегшенню ведення розрахунків та забезпечення ефективної роботи в умовах воєнного стану.

Ефективна комунікація з клієнтами та замовниками, інвесторами та партнерами. Систематичне оцінювання потенційних ризики для підприємства, пов'язані з воєнним станом, дозволить вживатие відповідних заходів для їх управління та мінімізації.

ВИСНОВКИ

В умовах воєнного стану правильно організована система обліку, аудиту розрахунків з покупцями та замовниками формує фінансову стабільність у формуванні доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.

У першому розділі кваліфікаційної роботи було розглянуто умови функціонування базового підприємства, всієї ІТ-галузі України під час повномасштабного вторгнення. Також був проведений фінансовий аналіз діяльності ТОВ «БІТ ПРОДАКШН». За даними фінансової звітності було детально проаналізовано показники балансу та звіту про фінансові результати, коефіцієнтні показники ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності фінансової діяльності. Результати відобразили, що за період дослідження спостерігається тенденція до зростання капіталу та нерозподіленого прибутку на 50,7%; повністю списанні основні засоби; було погашено майже 100% поточних зобов'язань за товари, роботи, послуги; спостерігається зниження обсягу сукупних витрат в залежності від отриманого доходу від реалізації.

Другий розділ систематизував інформацію щодо стану введення бухгалтерського обліку на ТОВ «БІТ ПРОДАКШН». Було проаналізовано обрані критерії для облікової політики згідно законодавства, визначена організаційна структура бухгалтерського апарату, розписано процес документального оформлення згідно нормативно-правових актів за розрахунками з покупцями та замовниками на предмет формування та списання дебіторської заборгованості з наступним електронним внесенням у ПЗ для синтетичного та аналітичного обліку. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» передбачають: впровадження спеціалізованої програмної системи управління замовленнями та фінансами; розробку стандартних умов оплати та умов поставки для послуг ПЗ; перегляд та оновлення контрактів з клієнтами; впровадження системи контролю за фінансовими ризиками; проведення навчання персоналу з

фінансового менеджменту та ризик-менеджменту, а також з технічних аспектів відносно програмного забезпечення; впровадження додаткових документів: Договір про надання послуг (SLA), Специфікація вимог замовника (SRS), Журнали обліку звернень та проблем, Журнали внутрішнього контролю якості.

Третій розділ було присвячено опису стану контрольованості на підприємстві ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» процесу з нарахування та списання дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями та замовниками. Згідно проведеного дослідження було виявлені результативні процедури для перевірки добросовісності виконання своїх обов'язків матеріально-відповідальних осіб на підприємстві.

Впровадження запропонованих шляхів вдосконалення аудиту розрахунків з покупцями та замовниками ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» забезпечить:

- встановлення конкурентоспроможних цін на послуги;
- зменшення кількості спірних ситуацій та підвищення довіри клієнтів;
- перехід до електронних документів (в програмах Вчасно, Medoc та інші автоматизовані програми);

розробити чіткі правила та стандарти для оформлення первинних документів;

- залучення працівників до тренінгів, семінарів;
- залучення зовнішніх консультантів, які мають досвід;
- встановлення цілей, що можуть мати вплив на здатність установи виконувати реалізовувати/досягати основних завдань/цілей діяльності підприємства.

Одержані результати досліджень, дані обліку, проведення контрольних процедур та запропоновані методи вдосконалення обліку та аудиту розрахунків з покупцями та замовниками можуть бути використані в практиці ТОВ «БІТ ПРОДАКШН».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сливка Я.В. Бухгалтерський облік операцій за розрахунками з покупцями та замовниками: міждисциплінарні зв'язки. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2014. Вип. 5(4). С. 205–208. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_5%284%29__57
2. Бутинець Ф.Ф., Драбаніч А.В. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. Інтегрований облік як засіб управління підприємством. 2016. No 2. С. 12–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2016_2_4
3. Лищенко О.Г., Матюха Л.В. Визначення сутності категорії «запаси» з метою організації обліку на підприємстві. Економіка та підприємництво. 2014. No 3. С. 85–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2014_3_18
4. Костюнік О.В., Недашковська Д.М. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. No 19. С. 45–50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2017_19_11
5. Шматковська Т.О., Колодій С.В. Розрахунки з покупцями і замовниками як фінансовий актив підприємства: економічна сутність, визначення та підходи до класифікації. Інвестиції: практика та досвід. 2014. No 8. С. 111–116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2014_8_25
6. Топоркова О.В., Євлаш Т.О. Розрахунки з різними дебіторами в обліковому аспекті. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2011. Вип. 2. С. 136–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2011_2_23
7. Фокус. URL: <https://focus.ua/uk/economics/552366-it-sektor-ukrainy-vo-vremya-vojni-vakansii-dlya-razrobotchikov-problemy-i-perspektivy>
8. Юконтрол. URL: <https://blog.youcontrol.market/rozvitok-it-v-ukrayini-potochna-situatsiia-ta-pierspektivi/>
9. Держстат. URL: https://www.epravda.com.ua/cdn/cd1/2023/ukrainske_it_v_chasy_viiny/

10. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 (Редакція станом на 29.10.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 16.10.2020).

11. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: наказ Міністерства фінансів України від 7 липня 1999 р. № 163 (Редакція станом на 09.08.2013 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (дата звернення 16.10.2020).

12. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 (Редакція станом на 29.10.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (дата звернення 16.10.2020).

13. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16 липня 1999 р. (Редакція станом на 03.07.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 16.10.2020).

14. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (Редакція станом на 16.10.2020 р.). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 18.10.2020).

15. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (Редакція станом на 16.10.2020 р.). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 18.10.2020).

16. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (Редакція станом на 07.11.2020 р.). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 18.10.2020).

17. Про захист прав споживачів: Закон України № 1023-XII від 12 травня 1991 р. (Редакція станом на 16.10.2020 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text> (дата звернення 16.10.2020).

18. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 листопада 2018 р. № 2597-VIII (Редакція станом на 17.10.2020 р.). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення 18.10.2020).

19. Про результати суцільної інвентаризації дебіторської та кредиторської заборгованості і заходи щодо її скорочення: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 1999 р. № 750 (Редакція станом на 12.07.2000 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/750-99-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.10.2020).

20. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73 (Редакція станом на 23.07.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 18.10.2020).

21. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 (Редакція станом на 09.08.2013 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 18.10.2020).

22. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 2 вересня 2014 р. № 879 (Редакція станом на 18.11.2016 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 18.10.2020).

23. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. № 88 (Редакція станом на 03.08.2018 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення 18.10.2020).

24. Про затвердження Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 (Редакція станом на 29.10.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 18.10.2020).

25. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова правління Національного банку України від 21 січня 2004 р. № 22 (Редакція станом на 30.04.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text> (дата звернення 18.10.2020).

26. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII від 21 грудня 2017 р. (Редакція станом на 01.07.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 21.10.2020).

27. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 (Редакція станом на 29.10.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 07.11.2020).

28. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (Редакція станом на 29.10.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення 07.11.2020).

29. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242 (Редакція станом на 29.10.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення 07.11.2020).

30. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства: наказ Міністерства фінансів України 27.06.2013 р. № 635 (Редакція станом на 14.01.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=ru#Text> (дата звернення 07.11.2020).

31. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України 25.02.2000 р. № 39 (Редакція станом на 23.07.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення 07.11.2020).

32. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559 (Редакція станом на 09.08.2013 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01#Text> (дата звернення 07.11.2020).

33. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Постанова правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148 (Редакція станом на 01.08.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text> (дата звернення 07.11.2020).

34. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів: наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996 р. № 193 (Редакція станом на 21.06.1996 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96#Text> (дата звернення 07.11.2020).

35. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні: наказ Міністерства транспорту України від 14.10.1997 р. № 363 (Редакція станом на 12.07.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98#Text> (дата звернення 07.11.2020).

36. «Щодо можливості ведення платниками податків виключно в електронному вигляді документів з обліку доходів, витрат та інших показників»: Лист Державної фіскальної служби України від 04.01.2017 № 30/6/99-99-15-02-02-15. URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovii-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/70975.html> (дата звернення 13.11.2020).

37. Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356 (Редакція станом на 29.12.2000 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text> (дата звернення 13.11.2020).

38. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи [Текст] / Т.С. Єдинак // Дисерт. на здоб. наук. ступ. к. екон. н. – Київ. – 2005. – 284 с.

39. Оцінка дебіторської заборгованості при факторингових операціях / Г. Булкат// Економіка. – 2010.– №1(101). – С.11–16.

40. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі: монографія / Н.С. Акімова, О.В. Топоркова Т.О., Євлаш О.О., Говоруха. Х.: ХДУХТ, 2016. 285 с. URL: http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/974/1/%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF_%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf (дата звернення 17.11.2020).

41. Сатур В.С. Розробка пропозицій щодо удосконалення ведення обліку дебіторської заборгованості/В.С. Сатур// Архів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

42. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / [за ред. к.е.н. проф. М.Д. Корінька]. – Фастів: “Поліфаст”, 2006. – 440 с.

43. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016-2017 років, частина 1/ Пер. з англ.: Ольховікова О.Л., Шульман М.К. - К.: Видавництво «Фенікс», Аудиторська палата України. 2018. – 1141 с. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf) (дата звернення 19.11.2020).

44. О.Ю. Дягель Теория экономического анализа: учебное пособие / О.Ю. Дягиль. 2005. – С. 35-36.

45. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку / Г. О. Москалюк. // Ефективна економіка. - 2013. - № 3. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_3_50 (дата звернення 25.11.2020).

47. Коваленко Д.І. Удосконалення розрахунку оптимального розміру дебіторської заборгованості підприємств легкої промисловості України / Д.І. Коваленко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 16. – С. 65–69.

48. Соловей Н.В. Проблеми обліку дебіторської заборгованості / Н.В. Соловей, К.І. Маліношевська // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: збірник наукових праць НАУ. – 2010. – Вип. 25. – С. 125–130.

49. Бондаренко О.М., Масюк І.І. Шляхи вдосконалення мінімізації дебіторської заборгованості та платежів та управління ними. Економіка, фінанси, право. 2020. № 4. С. 26–29.

50. Глушко АД. Управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6464>

51. Костюнік О.В., Недашковська Д.М. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 19. С. 45–50. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2017/11.pdf

52. Колісник О.П., Замота І.О. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2019. № 15. С. 108–113. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>

53. Слєпченко В.П., Скрипник М.І. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями і замовниками. Економіка та суспільство. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/538/516>

54. Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2022. № 2. С. 116–125. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/37945/Dub_2022_2.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Постачальник **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ БІТ-ПРОДАКШН**

ЄДРПОУ 19312682

П/р: UA703052990000026005050008971

В АТ КБ «Приватбанк» у м. Дніпро МФО 305299

Адреса 49124, вул. Курсанта Скоробогатька, буд. 6, Самарський р-н, м.
ДНІПРОПЕТРОВСЬК, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., тел. 0567450238

Платник **ТОВ «ВС Строймастер»**

Договір Замовлення № 24 від 30 серпня 2020 р.

Рахунок-фактура № 81/20

від "02" бересня 2024р.

№	Найменування	Од. вим.	Кількість	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ
1	Послуги з кібербезпеки			527.77	158.33
				Сума без ПДВ	158.33
				ПДВ	31.67
				Всього з ПДВ	190.00

Всього на суму (прописом)

Сто дев'яносто грн 00 коп

Директор

Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

*Анкета оцінювання середовища внутрішнього контролю на
ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»*

Працівник: Смірнов О.П. (склад), 16.04.2024
ПШБ, дата

Третякова Т.Л. (адміністрація),
Перевірено: ПШБ, дата

Можливі записи відповідей: «Так», «Ні»

Питання	Відповідь	Примітки
Блок 1. Організаційна політика підприємства		
Оперативні та стратегічні рішення приймаються адміністрацією за участю штатних працівників?	Ні	
Чи спостерігаються підстави для перекручення керівництвом показників фінансової звітності з реалізації листового скла та склопакетів від попередньо первинних розрахунків покупців; оцінці майна (активів)?	Так	
Чи надається достатня увага організації системи внутрішнього контролю?	Так	
Блок 2. Організаційна структура підприємства		
Чи узгоджений розподіл прав, обов'язків і відповідальності згідно посадових інструкцій?	Так	
Чи здійснюється перевірка господарських операцій керівництвом підрозділу (завідувачами, головним бухгалтером)?	Так	
Чи проводиться контроль адміністрацією (директором Литвином І.В.) за виконанням делегованих прав і обов'язків згідно Вашої посадової інструкції?	Так	
Чи відповідає організаційна структура кількістю штату (підрозділів)?	Так	
Блок 3. Органи управління		
Чи регулярно проводяться наради з директором Литвин І.В. по загальним питанням підприємства (підвищення з/п, зміна загальних правил внутрішнього розпорядку, інше)?	Так	
Чи оформлені рішення наради протоколами або загальними документами?	Так	
Блок 4. Методи делегування прав і обов'язків		
Чи враховує існуючий розподіл прав і обов'язків:		
❖ особливості господарської діяльності?	Так	
❖ можливі конфлікти Інтересів підрозділів / осіб?	Ні	Відбуваються суперечки між виробничим та складовим підрозділом за часом відправлення/прийняття готової продукції
Чи встановлені показники оцінювання результатів праці:		
❖ діяльності підрозділів (або окремих штатних працівників)?	Ні	
❖ заходи заохочення (стягнення)?	Так	

Чи укладені договори про повну матеріальну відповідальність: індивідуальну (повну, часткову) або колективну (склад, ділянки виробництва скла)?	Так	
Чи розроблені на підприємстві положення про права та обов'язки працівників структурних підрозділів?	Так	
Блок 5. Результативні методи контролю		
Чи встановлюються причини і винуватці відхилень від встановлених планових показників кошторису готової продукції (скла, склопакетів)?	Так	
Чи здійснюється три види внутрішньогосподарського контролю: попередній, поточний (періодичний) та наступний?	Так	
***Чи передбачені процедури виявлення шахрайства матеріально-відповідальними особами або помилками у документах бухгалтерським апаратом?	-	
Чи здійснюється інвентаризація (ревізія) у всіх випадках, передбачених законодавством?	Так	
Блок 6. Внутрішній контроль (аудит)		
Чи здійснюються на підприємстві функції внутрішнього контролю (аудиту)?	Так	
Чи застосовується письмова звітність про роботу внутрішнього контролю (аудиту)?	Так	
Блок 7. Кадрова політика		
Чи має в цілому штат підприємства відповідний професійно-кваліфікаційний рівень?	Так	
Чи розуміє персонал покладені на нього обов'язки згідно посадової інструкції?	Так	
Чи має місце допомога у випадку питань від керівника Вашого підрозділу?	Так	

***питання працівникам бухгалтерського апарату ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

ВИСНОВОК**з проведення анкетування внутрішньогосподарського контролю****ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»***(бересень 2024 р.)*

У **блоку 1 «Організаційна політика підприємства»** було виявлено, що високий процент штатного персоналу, не приймають участь (та не мають інформації) про поточні та стратегічні рішення за діяльністю підприємства. Тому, адміністрації потрібно посилити роботу щодо забезпечення взаємозв'язків з підрозділами, у прийнятті важливих поточних та стратегічних рішень.

Результати **блоку 2 «Організаційна структура підприємства»** показують, що були дані позитивні відповіді з приводу фактичної ефективності та результативності контролю по вертикальній організаційній структурі, що описує злагоджену роботу кадрового персоналу.

Блок 3 «Органи управління» відобразив, що відбуваються наглядові ради (збори) з працівниками у адміністративній частини, які стосуються питань з кадровим персоналом.

Слід звернути увагу на **блок 4 «Методи делегування прав і обов'язків»**, тому що за аналізом анкет працівників підрозділів складу та виробництва, можливо побачити конфліктні ситуації по різних причинах, до яких відноситься: затримання відправлення та доставки готової продукції; незлагодженість складальників склопакетів; суперечки при технологічному процесі готової продукції. Це є сигналом, для проведення контролю з боку директора, у вигляді роз'яснювальної роботи з завідувачами складу та начальником виробництва для усунення даних випадків, що в цілому призводить до затримки процесу діяльності, та як наслідок до витрат.

Анкетування **блоку 5 «Результативні методи контролю»** відображає 100% проведення процедур попереднього, поточного та стратегічного

контролю, яке стосується працівників бухгалтерії та особливо матеріально-відповідальних осіб підрозділів (ревізія, інвентаризація).

Результати анкетування блоку 6 «**Внутрішній контроль (аудит)**» співпадає з результатами попереднього 5 – го блоку, що також описує злагоджену роботу за проведенням контролю у вигляді складанні звітів (документів), а саме: *Накази про проведення планових інвентаризацій, інвентаризаційних описів основних засобів (запасів), звітів (висновків) про проведення процедур внутрішньогосподарського контролю.*

На гарному рівні показники **блоку 7 «Кадрова політика»**, що описує позитивний стан роботи керівників підрозділів (адміністрації) з штатними працівниками, по загальним питанням стосовно прав та обов'язків згідно пунктами *виданими посадовими інструкціями, колективного договору (прийнятим протоколом №2 від 27 квітня 2011 р.), правилами внутрішнього трудового розпорядку (прийнятим наказом директора №34/в від 9 квітня 2008 р.).*

Референт

Третьякова Т.Л.

«03» квітня 2024 р.

ВІДГУК
на кваліфікаційну роботу бакалавра
студентки групи 071-20з-1 спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Дацко Анастасії Володимирівни
на тему «**Облік і аудит розрахунків з покупцями та замовниками (на прикладі ТОВ «БІТ Продакшн»)**»

Мета бакалаврської роботи – розробка на базі вивчення законодавчої, нормативної і спеціальної літератури, з застосуванням практичних матеріалів підприємства рекомендацій щодо вдосконалення діючого порядку обліку і аудиту з покупцями та замовниками на ТОВ «БІТ Продакшн».

Умови воєнного стану можуть спричинити фінансову нестабільність, зміни в валютному курсі, обмеження на рух капіталу та інші економічні труднощі, що може вплинути на розрахунки з покупцями та замовниками. Введення нових правил і обмежень впливає на процеси розрахунків, вимагаючи від підприємств відповідних змін у своїх системах обліку та аудиту. Сприятливе середовище для шахраїв та фінансових маніпуляцій стає результатом підвищеного ризику підробки документів, зловживання фінансовими ресурсами. Отже, аналіз розрахунків у цих умовах допомагає виявити потенційні ризики та внести необхідні корективи у стратегію. Точний облік та аудит розрахунків допомагають зберегти довіру клієнтів та замовників, показуючи їм, що їхні інтереси захищені і операції ведуться чесно та правильно.

Таким чином, в умовах воєнного стану облік і аудит розрахунків стають особливо важливими для забезпечення фінансової стабільності та довіри в бізнес-середовищі. Тому тема представленої кваліфікаційної роботи є актуальною, а висвітлення і систематизація питань у напрямку вдосконалення організації діючого порядку обліку та аудиту розрахунків з покупцями і замовниками складають і теоретичний, і практичний інтерес.

Тема кваліфікаційної роботи цілком відповідає її змісту та тексту і розкрита в повному обсязі. У кваліфікаційній роботі охарактеризовано та проаналізовано господарську діяльність ТОВ «БІТ Продакшн»; визначено характер діяльності даного підприємства та проаналізовано тенденції ІТ-галузі в Україні і світі; розкрито значення розрахунків з покупцями і замовниками;

досліджено нормативно-правове регулювання та порядок розрахунків з покупцями і замовниками; охарактеризовано систему обліку та аудиту ТОВ «БІТ Продакшн»; визначено мету, завдання, об'єкт та інформаційні джерела аудиту розрахунків з покупцями і замовниками; окреслено напрями вдосконалення проведення розрахунків з покупцями і замовниками базового підприємства.

Вдосконалення і рекомендації забезпечують практичну значущість роботи. Застосування розроблених пропозицій щодо організації діючого порядку обліку та аудиту розрахунків з покупцями і замовниками підприємства можуть бути використані в практичній діяльності ТОВ «БІТ Продакшн».

В цілому робота відповідає загальним вимогам до змісту та оформлення кваліфікаційних робіт бакалаврів. Робота написана економічно грамотно, тему розкрито, наведені пропозиції та рекомендації по організації діючого порядку обліку та аудиту розрахунків з покупцями і замовниками підприємства. Достатньо ілюстрована таблицями і схемами.

Кваліфікаційна робота виконана на достатньо високому рівні, може бути допущена до захисту та заслуговує оцінки “_____”.

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(вчене звання, науковий ступінь)

Шишкова Наталія Леонідівна

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

(Дата)

(Підпис)